Új Kéve

A KÉVE SZÉKESFEHÉRVÁRI CSOPORT LAPJA

Wass Albert

ÜZENET HAZA

Üzenem az otthoni hegyeknek:
a csillagok járása változó.
És törvényei vannak a szeleknek,
esőnek, hónak, fellegeknek
és nincsen ború, örökkévaló.
A víz szalad, a kő marad,
a kő marad.

Üzenem a földnek: csak teremjen,
ha sáska rágja is le a vetést.
Ha vakond túrja is a gyökeret.
A világ fölött őrködik a Rend.
S nem vész magja a nemes gabonának,
de híre sem lesz egykor a csalánnak;
az idő lemarja a gyomokat.
A víz szalad, a kő marad,
a kő marad.

(Folytatása a hátsó borítólapon)

VIII. évfolyam, 2. szám *Stockholm, 2000. június*

SZOLGÁLATTEVŐK

MOLNÁR-VERESS PÁL *lelkész*
151 64 SÖDERTÄLJE (STH) Granövägen 126
Tel/Fax: 08–550 160 66 Mobil: 070–602 29 68

MAGYARI-KÖPE GÁBOR *segédlelkész*
170 70 SOLNA (STH) Kungshamra 25 B
Tel: 08–655 49 93

KÖZPONTI TISZTSÉGEK VISELŐI

JORDÁKY BÉLA *főfelügyelő, az ET elnöke,*
428 35 KÅLLERED Gamlehagsvägen 19
Tel: 031–795 25 02 Fax: 031–795 25 04

SZEREDAI JÁNOS *főgondnok,Ljungbyi felügy.*
341 36 LJUNGBY Harabergsgatan 18
Tel: 0372–816 28

BÉLDY ZOLTÁN *ETtb.elnök,Göteborgi felügy.*
411 29 GÖTEBORG Landalabergen 14
Tel: 031–20 66 95

TÓTH ILDIKÓ *főjegyző, Sölvesborgi felügyelő*
294 34 SÖLVESBORG Rektor Dahlsgatan 4 H
Tel/Fax: 0456–140 37

PAP IVÁN *központi pénztáros*
181 30 LIDINGÖ (STH) Frisksportarvägen 2
Tel: 08–731 83 60 Fax: 08–731 08 28
Mobil: 0708–30 81 90

VÁJLOK ILDIKÓ *Szeretetszolg.orsz.megbízott*
431 66 MÖLNDAL Eduard Boyes gata 15
Tel: 031–27 02 63

TOVÁBBI GYÜLEKEZETI VEZETŐK

KAJTÁR LÁSZLÓ *Boråsi felügyelő*
502 36 BORÅS Nolhagagatan 2
Tel/Fax: 033–13 35 68

NAGY ANDREA *Eskilstunai felügyelő*
635 02 ESKILSTUNA Svista Norrgård Pl.1583
Tel: 016–12 18 22

BODONI DÉNES JÁNOS *Halmstadi felügyelő*
313 50 ÅLED Norregårdsgatan 21
Tel/Fax: 035–398 36

BLÉNESSY ZOLTÁN *Helsingborgi felügyelő*
267 33 BJUV Våren 14 A
Tel/Fax: 042–820 64

GAAL ANDRÁS *Jönköpingi felügyelő*
567 31 VAGGERYD Smedbygatan 21
Tel: 0393–161 69

ÁLLÓ RÓZSIKA *Katrineholmi felügyelő*
643 30 VINGÅKER Parkvägen 23
Tel: 0151–103 01

ABRÁN ATTILA *Kumlai gyül. megbízottja*
692 38 KUMLA Vretgatan 26
Tel: 019–58 24 18

PITLIK PÁLHÁZI KATALIN *Malmői felügy.*
211 47 MALMÖ Carl Herslowsgatan 10
Tel: 040–97 90 29

JUHÁSZ IMRE *Stockholmi felügyelő*
129 42 HÄGERSTEN Ugglemossvägen 10 A
Tel: 08–97 32 93

PITTNER JÁNOS *Uppsalai felügyelő*
754 24 UPPSALA Kantorsgatan 18-411
Tel: 018–24 16 89

REHÓ ISTVÁN *Västeråsi felügyelő*
723 51 VÄSTERÅS Glasbägargatan 7
Tel: 021–12 09 91

HORVÁTH JÁNOS *Växjöi presbiter*
352 62 VÄXJÖ Kapellvägen 6
Tel: 0470–635 86

Külföldről előbb a 0046-ot kell tárcsázni, s a szám előtti 0-t el kell hagyni

Tóth Károly Antal

A bűn

Mindnyájan bűnrehajlók vagyunk, ez alapvető emberi tulajdonságaink közé tartozik, és bizony nemigen erősíti méltóságunkat. Pedig az értelmező szótár szerint ez utóbbi fogalom nem más, mint ember voltunknak (és értékünknek) felemelő tudata.

De mi tulajdonképpen a bűn? Vajon valóban ellentétes-e a méltósággal?

A bűnt általában külső tényezők segítségével határozzák meg: valamilyen erkölcsi vagy isteni parancs megszegéseként. Ha ehhez igazán következetesek vagyunk, akkor azt mondhatjuk, hogy a bűntelenségre törekvő ember a paranccsal és a parancsolóval szembeni engedelmességében tulajdonképpen alárendeli, szinte föladja magát a külső (felső) hatalomnak. Márpedig ez csonkítja emberi méltóságát. Úgy tűnhet, mintha magáról a méltóságról is lemondana, csakhogy tiszta maradjon, és elnyerhesse jutalmát a halál után. A racionális külső megfigyelő számára hiányzik belőle a kritikai szemléletnek az a fajtája, amely a nem látható világ létéhez el nem múló kétkedéssel közelít, és amit a "modern" embernek ugyancsak alapvető (és értékes) tartozékaként szoktak megjelölni.

Közelebbről vizsgálva azonban a dolgot, kitűnik, hogy a valóság más. Bizonyos cselekedetektől nem csupán a tiltás miatt állunk el, hanem mert egy bennünk (néha váratlanul) megjelenő impulzus is erre késztet. Nemcsak azért nem teszünk (ha nem teszünk) rosszat embertársainknak, mert a síron túli életben esedékes büntetés lebeg a szemünk előtt, hanem mert így érezzük jónak.

Cselekedeteink irányításában tehát nem csupán külső elvárások táplálta kötelességtudat, hanem a helyességet mérlegelő belső ösztönzés is szerepet játszik. Erkölcsi lényünk ezen, lelkiismeretnek nevezett, velünk együtt teremtett érzék segítségével ítéli meg tetteinket, és ha elégedettek lehetünk magunkkal, a jutalomért nem kell életünk végéig várnunk, hiszen máris öröm tölt el bennünket. A helyes cselekvés örömében igazi méltóságunkat éljük meg. Azt, amelyik nem egyszerűen ember voltunkból, hanem Istentől ajándékba kapott, valamint életünk során általunk "megtermelt" értékeinkből építkezik.

Életünk minősége végül is a legszorosabban összefügg azzal, mennyire tudjuk elkerülni, hogy elítélendő cselekedeteinkkel, szavainkkal, gondolatainkkal, mulasztásainkkal csorbítsuk emberi méltóságunkat. Erre nincs sok esélyünk, ha magatartásunkat önzés, érdek, hatalom- vagy élvezetvágy, gőg, irigység, bosszúvágy, a jóban való restség, nem pedig az igaz és a helyes keresésének szerény igénye irányítja. Bűneink ugyanis - különösen ha elfogadjuk őket - visszahatnak ránk. Arra késztetnek, hogy mentségeket keressünk önnön felmentésünkhöz, vagy hogy hamis kritériumok alapján igyekezzünk értékeinket megtalálni. Ezzel sikerülhet is ott tartani magunkat, ahova süllyedtünk.

Bűnös lépéseink minden esetben (különösen ha utólag sem bánjuk őket) bennünk hagyják nyomaikat, befolyásolják elkövetkező cselekedeteinket, és hatásukat szétsugározzák környezetünkre, gyermekeinkre is - talán hetediziglen.

A bűn tulajdonképpen úttévesztés. Isten "a maga képmására" teremtette lelkünket: mintha belőle szakadtunk volna ki, és - bár nyugtalanságainkat

(Folytatás a 23. oldalon)

KONFIRMÁCIÓ, SZÁRNYALÓ IGÉK, PÜNKÖSDI TANÁCSKOZÁS

Konfirmációi emlékkép a Trogared-templom szárnyasoltára előtt. Középen Kálmándi István korfirmandus, mögötte szülei: István és Réka, balra Molnár-Veress Pál lelkész, jobbra Magyari-Köpe Gábor segédlelkész. (Tóth Ildikó felvétele)

A már megszokottól eltérően, idén pünkösdkor - június 11-én - nem kilenc és nem is tizenhat ifjúnk konfirmált, hanem - első ízben fordult elő - csupán egy. Egy tizennegyedik évét alig betöltött fiatal. Kálmándi István már jó egy éve lelkiismeretesen készült erre az alkalomra. Nemcsak a Konfirmandusok Kézikönyvének kötelező anyagát és kérdés-feleleteit vette át Magyari-Köpe Gábor segédlelkész irányításával, hanem az iskolában tanultakat, eddigi olvasmányait, a különféle úton szerzett ismeretanyagot is ráépítette, mintegy hozzáadta ehhez, s ami mindennél több: magával hozta a hitnek a szülői házban megtapasztalt "természetességét". Annak természetességét, hogy a keresztény ember mindenért hálás: a kelő napért, a betevő falatért, a családi fészek biztonságáért, a szülők és rokonok szeretetéért, a tanulmányi előmenetelért, a társakért és barátokért, de hálás mindazon gazdagságért, amellyel Isten külön-külön mindenkit elhalmozott. A hitben élő ember lépésről lépésre ismeri fel önmagában és környezetében a teremtett világ csodáját, saját helyét és feladatát ebben a világban, s azt, hogy feladatának elvégzéséhez tehetsége, képességei is vannak, hogy a dolgok megértéséhez Isten értelmet is adott, s ami mindezeken felül van: azt, hogy Isten lelke élő valóság, hogy ez a Lélek őbenne is ott van.

Az első pünkösdkor együtt lévő tanítványok számára kétségkívül csoda volt, hogy mindegyiküket különös módon - apró lángocskák formájában - szállta meg a Lélek, azaz megteltek Szentlélekkel, de meglepetésüket még csak fokozta, amikor nyelveken kezdtek szólani, "úgy, ahogyan a Lélek adta nekik, hogy szóljanak". Az igazi csoda csak ezután következett: a Jeruzsélemben összesereglett emberek számára a megdöbbenést az a felismerés okozta, hogy mindazt, amit eme "galileaiak" szólnak, ők értik is, mégpedig mindegyikük külön-külön a maga nyelvén hallja, miként beszélnek az Isten felséges dolgairól! Pünkösd mindennél nagyobb csodája éppen az volt, hogy a Lélek nem csupán ama galileaiakat "szállta meg", hanem mindegyikükbe beköltözött: pártusokba, médekbe, elámitákba, a Mezopotámiából, Júdeából, Pontuszból, Ázsiából jöttekbe, római jövevényekbe, zsidókba, prozelitákba...

És ama pünkösdi Lélek, Isten Szentlelke azóta is árad tovább és folytatja csodálatos művét e világban, minden nép között, külön-külön minden emberben! Ennek a bennünk munkálkodó isteni Léleknek a felismerése a legnagyobb ajándék. Ez erősít meg naponta, ez serkent értelmes munkára, ez nyújt bátorítást és vígasztalást, s ez cselekszi meg bennünk azt, hogy az alkalmatos időt felismerjük, s hogy megfelelő választ tudjunk adni a kérdésekre.

Amikor az idő szűkösségét látva kibuggyant belőlem a kérdés, hogy ragaszkodjunk-e a templomi nyilvános hitvallástétel előtti, amúgy formális konfirmációi vizsgához, - szentül hiszem - ifjú testvérünkből a Lélek szólalt meg, amikor ezt mondta: de hiszen én úgyis az Úrnak tartozom válasszal! És hiszem, hogy amint a templomban elhangzott kérdésekre kitűnő válaszokat adott, úgy fog választ adni majd az élet megannyi kérdésére is, ő másoknak, s valaki más őneki, mindannyiunknak: a bennünk lévő pünkösdi lélek, Isten Szent Lelke!

Immár harmadik éve ez a Lélek, egyfajta belülről jövő, a szépnek és helyesnek megszerettetésére és meggyökereztetésére képessé tevő, a tehetséget és tudást megmutatni akaró lelkület az, mely gyermekeink és ifjaink egy részét arra készteti, hogy az *Ige és anyanyelv* című versmondó és bibliaolvasó verseny gyülekezeti, majd országos szakaszán nemcsak megjelenjenek és részt vegyenek, hanem hogy felkészültségükről, gyakran megmutatkozó mély átélési képességükről, az egyéni kifejező forma megtalálásáról is bizonyságot tegyenek a hálás közönség előtt. S a közönség - mely szakértőkből zsürit állít ki -, örömmel, egy-egy szülő szemében a meghatódottságtól előbuggyanó, rejtett könnyel, a szervezők oklevéllel és éremmel, esetleg valamely ifjúsági rendezvényen való ingyen

(Folytatása a 18. oldalon)

VÖRÖSMARTY ÉVE

A magyar reformkor nagy nemzeti költője, akinek ez év végén ünnepeljük kétszázadik születésnapját, az epigramma műfajának is jeles művelője volt. Ez az ókori görög és latin költőktől ránk hagyományozott verstípus röviden és velősen fogalmaz meg egy költői vagy filozófiai gondolatot, erkölcsi igazságot, találóan jellemez egy történelmi tényt vagy személyiséget, azzal a nem titkolt pedagógiai céllal, hogy hatékonyan befolyásoljon egy emberi közösséget, például egy nemzetet, Vörösmarty esetében természetesen a magyart.

Szemléltetésül idézzük mindenekelőtt a *Magyarország címere* című négysoros epigrammát, mely azt a gondolatot vési az ősi restségben megrekedt kortársak elméjébe, hogy a természet mégoly gazdag ajándékainak nélkülözhetetlen kiegészítője az emberi munka:

Szép vagy, ó hon; bérc, völgy változnak gazdag öledben,
Téridet országos négy folyam árja szegi;
Ám természettől mindez lelketlen ajándék:
Naggyá csak fiaid szent akaratja tehet.

Egy másik, ugyancsak disztichonban írt négysoros epigramma, a *Pázmán* című, a katolikus ellenreformáció legnagyobb magyar harcosát, Pázmány Pétert szólaltatja meg, aki különben a magyar prózának tett elévülhetetlen szolgálatot kifejező erőtől duzzadó nyelvével, stílusával. Amit Pázmány szájába ad a költő, az természetesen az ő saját hitvallása, nem a megszólaltatotté. Ám nincs kizárva, hogy az áldatlan vallási villongások elültével egy felvilágosult és a reformkorban élő Pázmány maga is osztotta volna Vörösmarty nézetét.

Pázmán, tiszta valóságnak hallója egekben,
megtért térítő állok az Isten előtt,
s hirdetek új tudományt, oh halld s vedd szívre, magyar nép:
"Legszentebb vallás a haza s emberiség."

A *Guttenberg-albumba* című epigramma ugyancsak a felvilágosodás szellemében fogant. A négysoros formát ebben már nem tartja elégségesnek a költő; áradó gondolatainak kifejezésére egy hatalmas körmondathoz folyamodik, a "ha" kötőszóval kezdett feltételes mondatok sorozatához, melyet a két utolsó sorban csattanóként zár le a főmondat. Guttenberg műve, tudjuk, a könyvnyomtatás feltalálása volt; korszakalkotó tett a nyugati kultúra történetében. Önmagában azonban éppúgy nem elégséges - ezt fejezi ki a vers -, mint a haza természeti adottságai a fönt elsőnek idézett epigramma szerint. "Ment-e a könyvek által a világ elébb?" - teszi fel a kérdést Vörösmarty a *Gondolatok a könyvtárban* című versben, s a felelet ott is kételkedő. Az epigramma keményen suhogtatja az ostort azok ellen, akik miatt késik Guttenberg találmányának valódi kiteljesedése: a civilizáció és az emberek közti egyetértés.

Majd ha kifárad az éj, s hazug álmok papjai szűnnek,
s a kitörő napfény nem terem áltudományt;
Majd ha kihull a kard az erőszak durva kezéből,
s a szent béke korát nem cudarítja gyilok;
Majd ha baromból s ördögből a népzsaroló dús
s a nyomorú pórnép emberiségre javul;
Majd ha világosság terjed ki keletre nyugatról,
és áldozni tudó szív nemesíti az észt;
Majd ha tanácsot tart a föld népsége magával,
és eget ostromló hangokon összekiált,
s a zajból egy szó válik ki dörögve: "igazság!"
S e rég várt követét végre leküldi az ég:
Az lesz csak méltó diadal számodra, nevedhez
méltó emlékjelt akkoron ád a világ.

Szente Imre

A SZENT KIRÁLY NYOMÁBAN JÁRVA

Ez évben a magyar történelmi egyházak a Magyarok Világszövetségével összehangoltan meghirdették a Hazatérés Esztendejét. Mivel a külhonban élő magyarok - ha tehetik - a nyári szünidőben amúgyis hazalátogatnak, kézenfekvőnek találtuk, hogy az Új Kéve nyáreleji számában számukra egy kis útravalót adjunk.

Akarva-akaratlanul emlékezünk: hol a kétezer éve született Megváltóra, hol az ezer esztendeje megkoronázott Országalapítóra, hol a százötven éve vértanúságot vállalt hősökre, de emlékezünk a nyolcvan éve országunkat s népünket Trianonban szétszaggató diktátumra, mely oly sok mindent elvett tőlünk.

"A múltat nem lehet tőlünk elvenni. De az csak akkor a miénk, ha ismerjük" - áll mottóként Nemeskürty István Mi magyarok című könyvében. S ennek mintegy folytatásaként máris cseng fülünkben a figyelmeztetés: - aki múltját nem becsüli, jövőt sem érdemel.

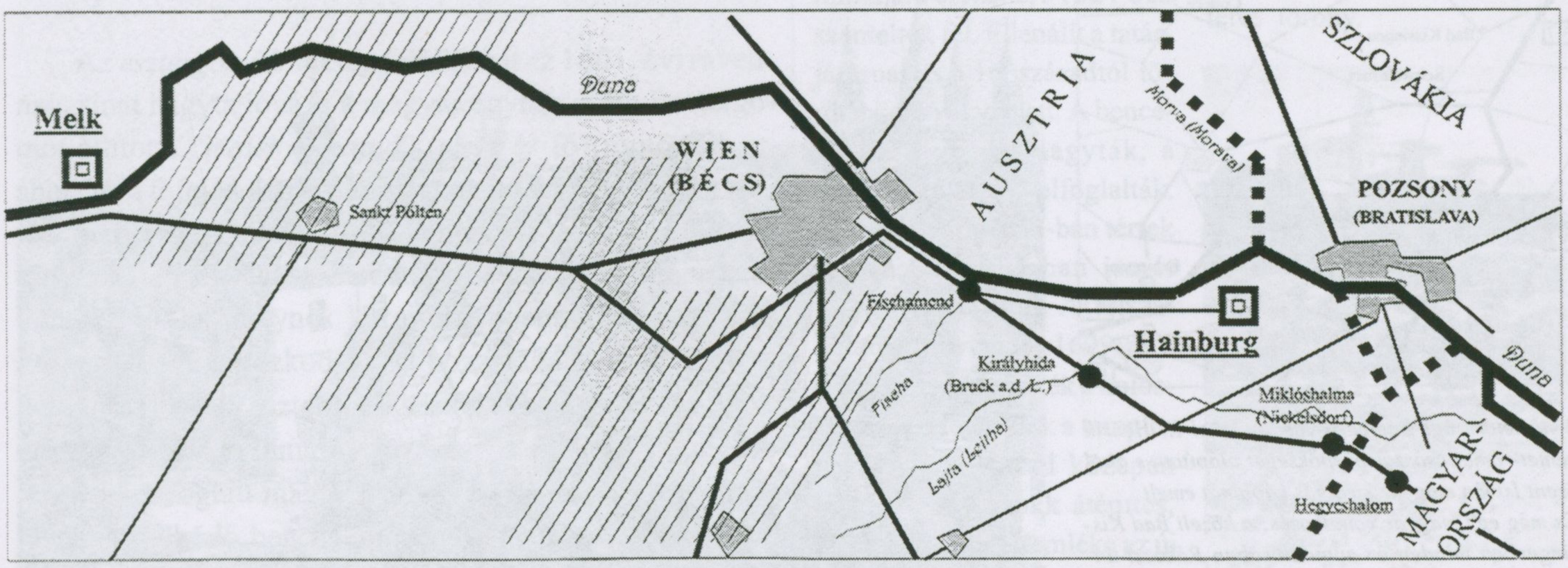
Mi történetesen Észak-Európából tartunk hazafele, s már megszoktuk, hogy valahol Németország közepén járva érezzük úgy: ismerős, szinte hazai tájon vagyunk. Nem véletlen, hiszen több mint ezer éve ismerjük e tájat, s az itt lakók is emlékeznek ránk. Nyugat-Európa hemzseg a magyarok emlékét hordozó helyektől. A honfoglalás után csaknem egy évszázadon át, a "kalandozások" korában eleink eljutottak az Atlanti-óceánig, megismerték és felderítették a "szomszédságot", s megfélemlítés vagy zsákmányszerzés okán feldúlták a mai Svájcot, Bajorországot vagy Észak-Itáliát. Mi nem a kalandozások korának - sokszor rossz emlékű - helyeit keressük, hanem az akkori Európa egyik legkorszerűbb, leghaladóbb államát létrehozó, országalapító szent király nyomát kutatjuk.

Nyugat felől érkezve, az ausztriai *Melk* városában már a korabeli Magyarország határvidékére lépünk. Eddig terjedt ugyanis az országot nyugat felől biztosító gyepű. A mai magyar határig még jó 150 km-t kell utaznunk.

1030-ban II. Konrád német király hódító szándékkal megtámadta István országát, de Bécs alatt súlyos vereséget szenvedett, s hadserege magyar fogságba esett. A békekötéskor István megkapta a *Lajta* és *Fischa* folyók közötti területet, mely később sokszor szolgált ütközőterületként az országra zúduló ellenséggel szemben.

Egy 1040 körül íródott útikalauz szerint: "Magyarország a Fischa-folyó közepénél kezdődik. Innen egy mérföldre van *Hainburg* vára, innen pedig két nap *Győr* vára, ahonnan három nap alatt lehet eljutni a *Fehérvárnak* nevezett várhoz ésd további hűárom nap során *Tolnához*, onnan néegy nap alatt pedig *Baranyavárhoz*."

Szinte észre se vesszük, amint Melktől már mintegy száz kilométerre keletre, Bécset megkerülve áthaladunk a keskeny Fischa-folyón, mely *Fischamend* községnél ömlik a Dunába. Innen egy kis kitérővel, a Duna jobb partján haladva eljuthatnánk az említett Hainburg várához (Hainburg an der Donau). A főutat követve *Királyhida* (Bruck an der Leitha) községnél átlépjük a Lajta-folyót. Itt már kétségkívül a szentistváni Magyarország területén járunk, pedig ide még mindig 30 km-re fekszik *Miklóshalma* (Nickelsdorf), s vele átellenben *Hegyeshalom*, ahol a mai magyar határra érünk.

Szent István korában a nyugati gyepű még Melk városáig terjedt, Magyarország pedig a Fischa folyónál kezdődött.

Mielőtt folytatnánk utunkat, érdemes felidéznünk Szent István egyházszervező munkájának néhány mozzanatát. Ez esetben alapul Török József: A magyarországi egyházmegyék története című tanulmányát választottuk.

Szent István 1077 táján íródott Nagy Legendája az egyházszervező tevékenységéről a következő rövid összegzést tartalmazza: "A legkeresztényibb fejedelem tartományait tíz püspökségre osztotta, az esztergomi egyházat a római apostoli szék jóváhagyásával és egyetértésével a többiek fejévé és felügyelőjévé tette." Ez a visszatekintő megállapítás aligha tükrözi annak a négy évtizednek szívós munkáját, amelynek során a vármegyék szervezésével párhuzamosan és azzal szoros kapcsolatban létrejött az ország egész területét átfogó egyházmegyerendszer. Kiindulópont ehhez egyrészt a királlyá koronázás, másrészt az 1001 húsvétján Ravennában tartott zsinat, amelyen a koronát küldő II. Szilveszter pápa jelenlétében és jóváhagyásával megtörtént a magyar egyház "*alapkőletétele*".

Közvetlen előzménye volt ennek a 950-60-as évektől folyó térítés, a még korábbi pedig az, hogy a IX. században a salzburgi egyházmegye papjai már jelen voltak a Dunántúlon (például Zalavárott) és képviselték a Frank Birodalom egyházának kelet felé terjeszkedő politikáját. Ezzel párhuzamosan az aquileiai pátriárkátus is küldött

Jeles uralkodók között a legjelesebb

Az első ezredforduló idején "az akkor ismert világ nyugati félkörében a Kárpátoktól az Északi-tengeren át az Atlanti-óceán partjaiig, négy jeles uralkodó vette körül védőabroncsként a római-latin rítusú Európát: két szent: a magyar István és a német Henrik; továbbá a dán-norvég-angolszász Knut és a spanyol Sancho" - írja Nemeskürty István: Mi magyarok című könyvében.

1024-ig uralkodott II. (Szent) Henrik német császár, aki kevés sikert ért el a birodalom egységesítésében. *Bambergben* püspökséget alapított. Ugyanitt I. István magyar király is - akinek felesége, Gizella királyné II. Henrik húga volt - kápolnát építtetett.

Az 1035-ig uralkodó Nagy Knut dán király bár elfoglalta Norvégiát és Angliát, nagybirodalmi álmait csak részben tudta megvalósítani, - Skócia Macbeth király fennhatósága alatt maradt.

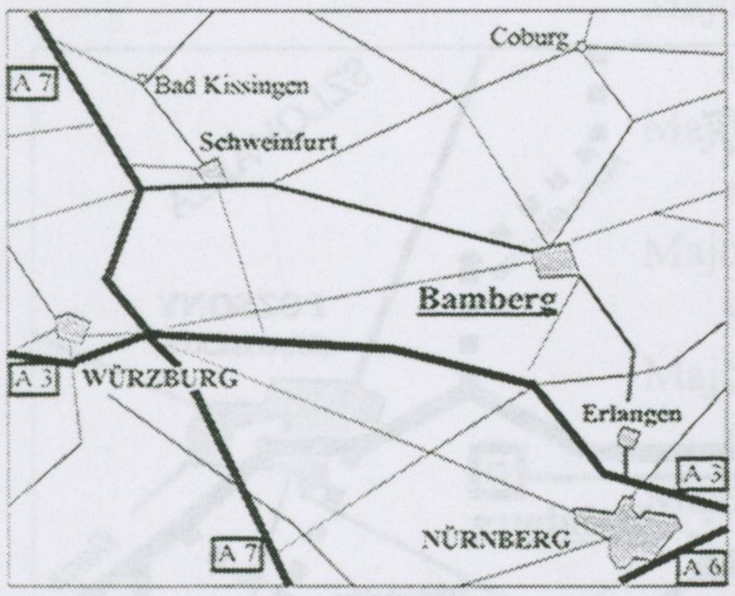
Ugyancsak 1035-ig volt hatalmon Nagy Sancho, Navarra és Castilia királya (a mai Spanyolország északi részén), akinek országa egységét áhító törekvései a déli tartományokat uraló arab kalifák hatalmába ütköztek.

Az 1031-ig uralkodó Róbert és 1060-ig hatalmon lévő Henrik francia Capeting-királyok sem voltak képesek egységes Franciaországot teremteni: a viking-normannok javára kénytelenek voltak lemondani a partvidéki Normandiáról.

Velence is csak úgy tudta biztosítani hatalmát, hogy a pápa, a német-római császár, Bizánc és Magyarország között egyensúlyozott (az egyik dózse I. István magyar király húgát vette feleségül).

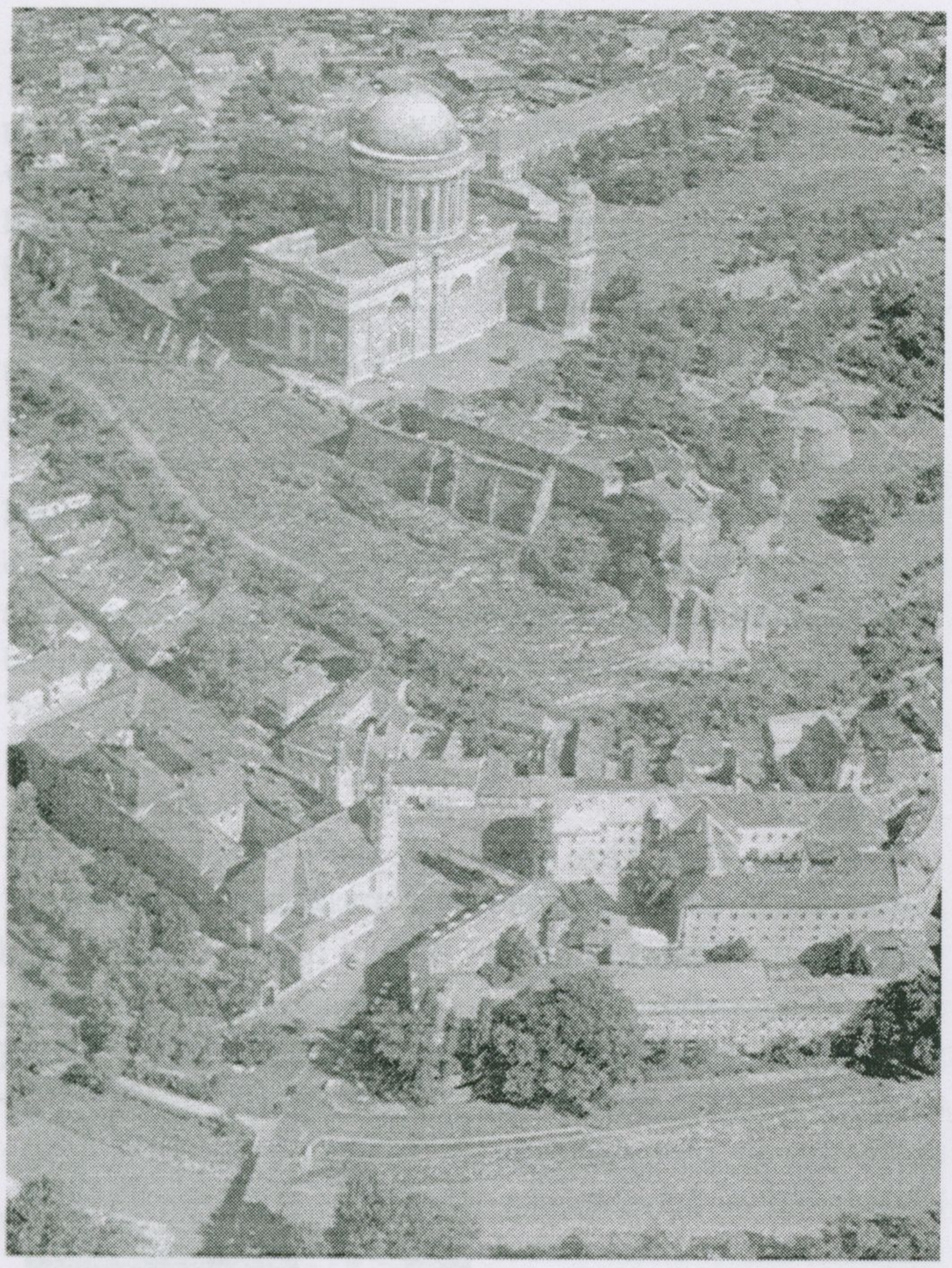
I. István magyar király viszont, korának világviszonylatban jelentős fejedelme, az akkori Európa legkorszerűbb, leghaladóbb államát hozta létre, s egyben a latin rítusú egyház egyik sarkkövét tette le. Koronázását követően tüstént a közigazgatás megszervezéséhez, az egyházi szervezet kiépítéséhez kezdett.

István király életében 48 vármegye létesült. Ezek többnyire a főemberek körzetei voltak, akik saját katonaságot tartottak. A király udvarában szolgáló testőrség kisebb részben magyarokból, nagyobb részben sváb, bajor és viking-normann-varég hivatásos katonákból állott. A vármegyék katonaságát alkalmilag egységes hadseregbe mozgósították. Ezt egészítették ki a külön hadrendbe szerveződött székelyek és besenyők alakulatai, akik a Magyarország szélein létesített gyepűkön - keleten és nyugaton egyaránt - állandó őrjáratot, határőri feladatokat láttak el.

A németországi Bamberg városa, ahol II. Henrik német-római császár püspökséget alapított, s ahol Szent István magyar király is kápolnát emelt.
És még egy magyar vonatkozás: a közeli Bad Kissingenben minden év augusztusában Rákóczi-ünnepséget tartanak.

térítőket. A kereszténység terjedésében 896 után néhány évtizedes törés következett be. De már 953-ban bizánci térítő püspök működött a Maros mentén, tevékenysége azonban nem eredményezett egyházmegye-alapítást.

Taksony fejedelem 962-ben követet küldött Rómába és a pápától püspököt kért. XII. János fölszentelte és útnak indította Zacheust, aki valószínűleg eljutott hazánkba. Géza fejedelem 972-ben keresztelkedett meg, majd 973-ban követséget menesztett Quedlinburgba, hogy Ottó császártól térítő papokat kérjen.

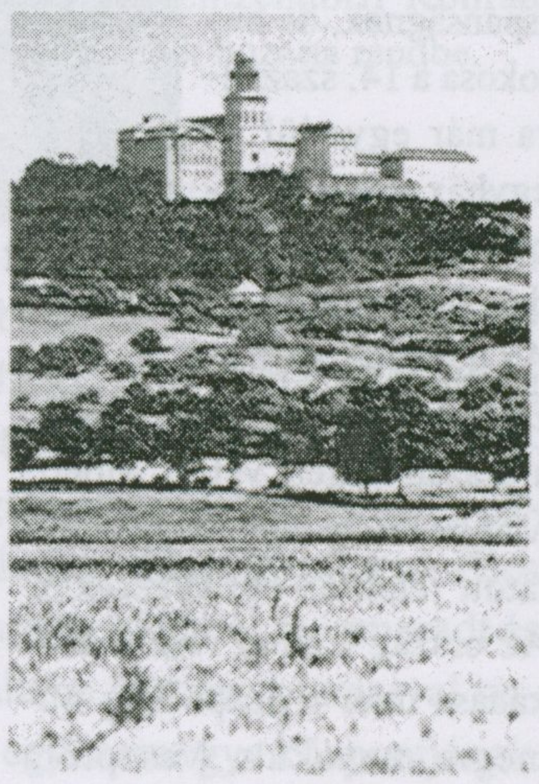
Az *esztergomi érsekség* felállítását az 1001. évi ravennai zsinat hagyta jóvá, s a magyar egyház élére Esztergomot állította "*mater et caput*" (anya és fő) minőségben, ahol Géza főfejedelem Szent István első vértanú tiszteletére már templomot emelt. 1000 karácsonyán itt koronázták királlyá fiát, I. Istvánt. Tudunk egy másik, a Szent Vid-templomról is, melynek létrejöttét Szent Adalbert többszöri rövid itt-tartózkodásával hozzák kapcsolatba. 1010 után ő lett az első esztergomi székesegyház patrónusa. Az egyházmegye a Dunától északra és észak-keletre eső területeket foglalt magában, de a Dunántúlon ekkor már javában működő bencés apátságot, *Pannonhalmát* is az esztergomi érsek irányítása alá rendelték.

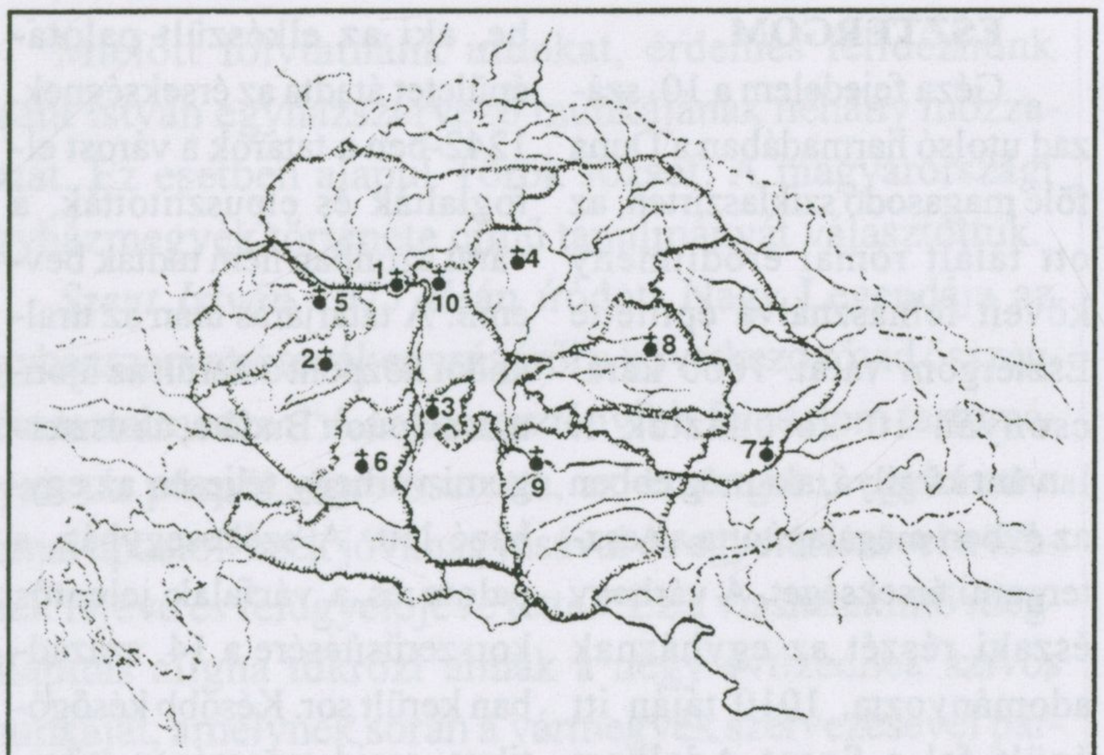
ESZTERGOM

Géza fejedelem a 10. század utolsó harmadában a Duna fölé magasodó sziklaszirten, az ott talált római erődítmény köveit felhasználva építtette Esztergom várát. 1000 karácsonyán itt koronázták I. Istvánt királlyá, aki még ebben az évben megalapította az esztergomi érsekséget. A várhegy északi részét az egyháznak adományozta. 1010 táján itt épült fel a Szent Adalbert székesegyház és az érseki palota. Esztergom a 13. századig az Árpádok egyik legjelentősebb uralmi központja maradt, állandóan azonban nem használták. A Bizáncban nevelkedett III. Béla a 12. század végén jelentős építkezéseket folytatott, az Árpádok korábbi palotája helyén új palotát, lakótornyot emeltetett. Az építkezéseket fia, Imre fejezte be, aki az elkészült palotaépületet átadta az érsekségnek. 1242-ben a tatárok a várost elfoglalták és elpusztították, a várat azonban nem tudták bevenni. A tatárjárás után az uralkodói központ átkerült az újonnan alapított Budára, az esztergomi várhegy teljesen az egyházé lett. A székesegyház, a palota és a várfalak jelentős korszerűsítésére a 14. században került sor. Később késő gótikus, majd reneszánsz stílusban építették tovább. A 16. század elején Bakócz Tamás érsek vörösmárvány kápolnát emeltetett. Esztergom 1543-1683 között (tíz év kivételével) a törökké volt. A 18. század közepétől visszakerült az érsekség birtokába, és a vár erődítményeinek nagyrészét lebontották. A 19. században, a bazilika építésekor további épületek semmisültek meg.

PANNONHALMA

A bencés rend első és máig is legjelentősebb magyar monostorát Géza nagyfejedelem 996-ban alapította, s építését Szent István király fejezte be. 1137-re elkészült a tűzvész pusztította első templom utódja, a jelenlegit pedig Oros apát ciszterci kolostorok mintájára építtette, s 1224-ben szentelték fel. Ellenállt a tatárjárásnak, s a 16. századtól török elleni végvár lett. A bencések 1586-ban elhagyták, a hódítók 1594-ben elfoglalták. A szerzetesek 1638-ban tértek vissza, de 1683-ban ismét török kézre került. A felszabadítást követően, 1699-re a bencések újjáépítették a kolostort és rendbehozták a templomot. A 18. század közepén kezdődött a barokk átépítés, melynek legszebb emléke az új refektórium (ebédlő).Miután II. József 1786-ban feloszlatta a rendet, a kolostor műkincsit széthordták, az épületből börtönt akartak csinálni. A tanítási feladatokat vállaló bencések 1801-ben kapták vissza főapátságukat. 1824-ben klasszicista stílusban megépült könyvtára, s az esztergomi bazilika mintájára 1830-ban a nyugati homlokzaton megépült az 55 méteres torony.

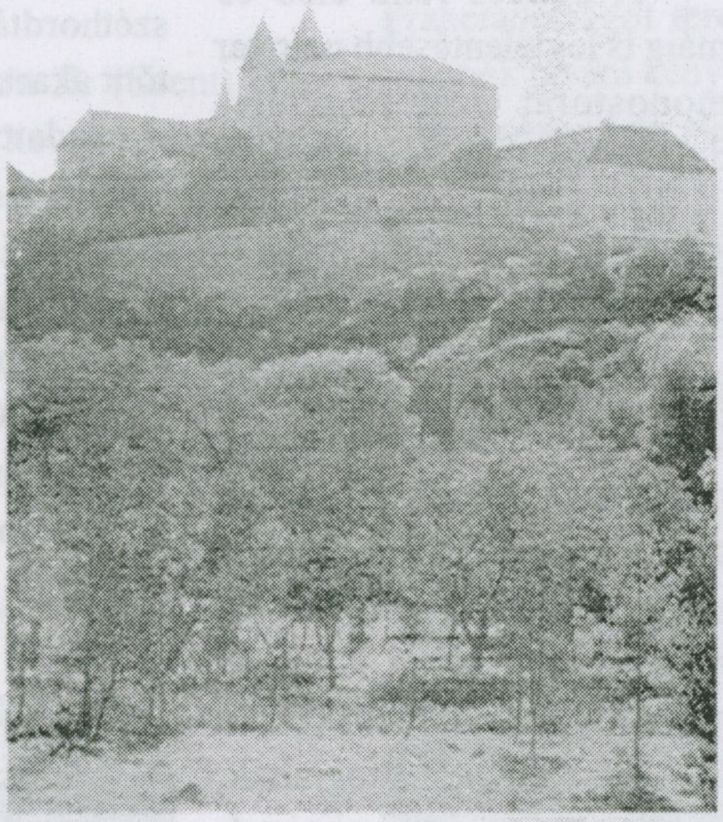
Szent István egyházmegyéi

1. Esztergomi érsekség	1001	6. Pécsi püspökség	1009
2. Veszprémi püspökség	1001-1002	7. Erdélyi püspökség	1009
3. Kalocsai (bácsi) érsekség	1003	8. Bihari (váradi) püspökség	1020
4. Egri püspökség	1004-1009	9. Csanádi püspökség	1030
5. Győri püspökség	1009	10.Váci püspökség	1030-1038

Némelyek Gizella királyné alapításának tartják a veszprémi püspökséget, hiszen Veszprém a királyné szálláshelye volt. Az egyházmegyét négy vár alkotta: Veszprém, Fehérvár, Visegrád és Kolon. A Dunántúl jelentős része, valamint Somogy vármegye is ide tartozott.

VESZPRÉM

A várhegyen már a 10. század végén vár állt, melynek falára a hagyomány szerint 997-ben felszögezték a felnégyelt Koppány egy darabját. A vár területén volt a székhelye az egyik legkorábban alapított püspökségnek és az ispánságnak, de birtokosa a 14. századra már egyedül az egyház volt. 1276-ban Csák Péter hadai elpusztították Veszprémet. Az újjáépült várban a 15. század elején Castiglione püspök, a század végén Vetési Albert, Mátyás király diplomatája folytatott jelentős építkezéseket. Az ország három részre szakadása után a püspökség Sümegre menekült, Veszprém végvár lett, s az 1552-es török foglalás után gyakran cserélt gazdát. Az utolsó pusztítást Heister generális végezte, mikor 1704-ben felgyújtatta a várost és a várat. A püspöki épületek helyreállítása, az új palota építése a 18. század második felétől vette kezdetét.

A legelső alapítások közé tartozik *Kalocsa*, ahol az Árpádok e fontos székhelyén kezdetben püspökség létesült. Főpapja a koronát hozó Asztrik lett, aki a második esztergomi érsek átmeneti, három évig tartó vaksága alatt Esztergomban volt, s annak felgyógyulása után az érseki címet megőrizve tért vissza Kalocsára. Más feltevés szerint Szent István tudatosan alapított két érsekséget; Kalocsa a "fekete magyarok" térítését volt hivatva szolgálni. Az egyházmegye nyugati határa a Duna, keleten a Tisza. A későbbiekben többször "*bácsi érsekség*"-ként szerepel, valószínűleg azért, mert Kalocsa mint központ a terület északi részén volt, ezért Bácson egy második székhelyet kellett kialakítani, de a két székhelynek egy főpásztora volt.

BÁCS

A Duna-Tisza köze déli részén, mocsaras patakmedertől körülvett földháton épült meg a 11. században az ispáni vár, mely a megye székhelye és egyben a kalocsai érsek bácsi székhelye volt. 1338-42 között az ispánsági vár helyébe, megerősített belső és külső várból álló téglavár épült. A 15. század végén a kalocsai érsekek tovább erősítették, mégis 1526-ban török kézre került. A hódoltság alatt a környék katonai jelentőséget nélkülöző központja volt. Pusztulását nem a visszafoglaló harcok, hanem az 1704-es kuruc ostrom okozta.

Az *egri egyházmegyét* a kabar Aba Sámuel szállásterületén már 1004-1009 között megszervezték. Az ország északkeleti és keleti részeit foglalta magában, s délen lenyúlt egészen Ajtony szállásterületéig. Így az első évtizedekben a későbbi bihari (majd váradi) püspökség területe is az egri egyházmegyéhez tartozott. Egészen a 18. század derekáig e déli rész maradványaként keskeny csík húzódott a bihar-váradi és a csanádi egyházmegye között *pankotai főesperesség* néven, amely jogilag Egertől függött.

EGER

A tatárjárás után a püspöki központ és székesegyház védelmére épült, a középkorban mindvégig a püspökség birtokában volt. 1542-ben a várat Perényi Péter foglalta el, akit még abban az évben I. Ferdinánd fogságba vetett, s a vár a király kezére jutott. Ekkor került a vár élére Dobó István és Zay Ferenc, akiknek idején a várat modernizálták, olaszbástyákkal erősítették meg. Vezérségük alatt az alig kétezres magyar sereg hősiesen ellenállt a mintegy 150 ezer fős török sereg ostromának (1552). Az ostrom után a legkorszerűbb végvárrá erődítették, de 1596-ban a védelemre felfogadott zsoldosok feladták, s a vár így az török kézre jutott. 91 éven keresztül Eger az egyik legjelentősebb török végvár volt, csak 1687-ben sikerült visszafoglalni. Az utolsó egri ostromra a Rákóczi-szabadságharc végén, 1710-ben került sor, amikoris a kurucok kénytelenek voltak feladni a kezükön lévő erősséget.

A *győri püspökség* felállítása szintén az első évtizedben történt. A pápai legátus jelenlétében itt állították ki a pécsi püspökség alapítólevelét (1009). A veszprémi egyházmegyét 1009-ben alapító oklevél szintén erre utal. Területét eredetileg négy megye: Győr, Moson, Sopron és Vas alkotta. A Szigetköz a középkorban éppen úgy, mint ma is, Esztergomé.

GYŐR

A Rába, a Rábca és a Mosoni-Duna találkozásánál, a mai Káptalan-dombon állt a római kori Arrabona tábora. A római falak védték a 11. század elején alapított püspökséget és megyét. A középkori várfalak a 12-13. században épültek, a vár alatti település 1271-ben kapott városi kiváltságot. A vár a győri püspökség birtokában volt, csak 1440-ben került rövid időre III. Frigyes kezére. 1529-ben, a törökök első Bécs elleni hadjárata alatt, védői harc nélkül feladták. A török távozása után azonnal kezdetét vette a stratégiai jelentőségű Győr megerősítése, és az 1551-1560-as évekre kiépült az ország akkor legkorszerűbb vára. 1594-ben két hónapos ostrom után török kézre került, négy év múlva azonban meglepetésszerűen sikerült visszafoglalni. 1809-ben Napóleon kato-nái elfoglalták, és ki-vonulásuk előtt több helyen felrobbantották a falakat.

PÉCS

Szent István 1009 augusztusában alapította a pécsi püspökséget, - a század legvégén pedig megépült az új bazilika. Pécsett jelentősebb erődítés csak a tatárjárás után vette kezdetét. 1284-ben már állt vára, s a 14. században a várost is kőfallal vették körül. 1543-ban a törökök elfoglalták, s szandzsákszékhellyé tették. A főtemplom istálló, raktár lett, részben pedig szertartásra használták, s - hitükhöz híven - letördelték a szobrok fejét, eltüntették a festett figurák arcát. A várost 1686-ban sikerült visszafoglalni. Statikai problémák miatt 1877-1891 között a székesegyházat gyökeresen átépítették: meghagyták 11. század végi alaprajzát, de homlokzatát itáliai román kori stílusban, tornyait német katedrálisok mintájára építették át.

PÉCSVÁRAD

A Szent István alapította bencés monostor Pannonhalma után az ország egyik legtekintélyesebb monostora volt. A 13. században várszerűen megerősítették. 1350 körül Jordán apát a várban külön apáti palotát építtetett, a falakat külső tornyokkal erősítette meg. 1543-ban a korszerűtlen erősséget lerombolták, hogy ne kerüljön török kézre, a törökök azonban elfoglalása után helyreállították és 1686-ig birtokolták. A török kiűzetése után az apátsági várat Zinzendorff Konrád kölni érsek hozatta rendbe.

A *pécsi egyházmegye* megszervezéséről oklevél tudósít, leírva ennek pontos határait. Feltüntetésük alapján arra lehet következtetni, hogy 1009-ben a püspökség területén a vármegyeszervezet még hiányzott. Később Tolna, Baranya, Valkó és Pozsega megye alakult itt ki. A Szerémséget egy ideig Pécs Kalocsával közösen bírta. Pécs az első (római kori) kereszténység idejéből megmaradt és a IX. században újból használatba vett templomaival természetszerűen kínálkozott az egyházmegye központjának.

GYULAFEHÉRVÁR

Az Ompoly és a Maros összefolyásánál a római Apulum romjain épült vár nevének első fele bizonyára az egykor Erdélyt uraló és Szent István által levert gyulára (a gyula ekkor még tisztségnév, később lett belőle a Gyula személynév), második fele pedig arra utal, hogy a vár fejedelmi (királyi) székhely, vagy ennek közvetlen fennhatósága alá tartozó. Itt épült ki az erdélyi püspökség székhelye. A vár a négyzet alapú, 474 x 474 m-es római erőd továbbépítéséből keletkezett, délnyugati sarkán áll a Szent István-kori székesegyház, itt székelt a káptalan is. A 13. században kétszer is elpusztult, egyszer a tatárjáráskor, egyszer 1277-ben, amikor egy vízaknai szász előkelő társaival együtt felégette. Gyulafehérvár fénykora az önálló erdélyi fejedelemség korára esett - ekkor a fejedelmek székhelye volt -, amikoris több ízben átépítették (Bethlen Gábor alatt pl. a déli oldalon két olaszbástyát emeltek). 1658-ban egy török-tatár támadás feldúlta. A 18. század elején a császáriak modern erőddé építették át, belső épületeit barokkizálták.

Az *erdélyi egyházmegyét* az egri, győri és pécsi egyházmegyékkel egy időben, 1009-ben alapította Szent István, amely a többiekkel ellentétben nem a püspökség központjának, hanem területének nevét viseli. Ennek legvalószínűbb magyarázata az, hogy a Gyula és Zsombor uralma alatt álló, majd a Zoltán által igazgatott terület eleinte kétpólusú volt, vagyis két katonai-gazdasági központtal rendelkezett. Ez indokolta, hogy ne a püspökség székhelye, hanem annak területe legyen az egyházmegye névadója. Székhelye kezdettől fogva Gyulafehérvárott volt.

A *bihari püspökség* felállítása szintén Szent Istvánnak tulajdonítható, s ez párhuzamosan történt a bihari dukátus (Bihar megye) megszervezésével. Bihar volt ugyanis a trónörökös, (Szent) Imre székhelye, s ez elégséges indok volt az új püspökség létesítésére, amely területileg az egri és az erdélyi egyházmegye közé ékelődött. Szervezése az 1020-as években történt. Székhelyét később (1077 után) Szent László Bihar helységből a közeli Váradra tette át, s ezt követően a püspökséget már többnyire váradi püspökségként említik.

A *csanádi püspökséget* 1030-ban szervezte meg Szent István, Marosvár-Csanád központtal. Marosvár az Istvánnal szembenálló Ajtony székhelye volt, s az ellene küldött és őt legyőző vezérről kapta a későbbi Csanád nevet. Ennek közvetlen közelében, Nagyszentmiklóson került elő a legyőzött Ajtony vezér elásott kincse, a híres nagyszentmiklósi aranylelet, melynek díszes edényein rovásírásos és görög betűs szövegek vannak. A csanádi egyházmegye területét nyugaton a Tisza, délen a Duna, keleten Erdély, északról az egri egyházmegye leírásánál már említett pankotai főesperesség határolta.

Itt jegyezzük meg, hogy a fejedelmi székért Istvánnal hadakozó, majd legyőzött Koppány székhelyén, *Somogyváron* is templom épült, melyet Szent Apollinarisnak szenteltek, ahhoz a ravennai templomhoz hasonlóan, amelyben az 1001. évben tartott zsinat kimondta az esztergomi érsekség felállítását, s állította Esztergomot a magyar egyház élére.

István a magyar állam- és egyházszervezés mellett gondot fordított arra, hogy nyugaton is hangsúlyozza európai jelenlétét: amellett, hogy - mint már említettük - Bambergben kápolnát építtetett, Magyarországon át biztonságos utat nyitott a szentföldi zarándokok számára, s ezzel bekapcsolta országát az európai útvonalakba. Rómában zarándoktemplomot és szállást emeltetett a zarándokok számára, de Ravennában és Jeruzsálemben is zarándokházakat építtetett. Más módon is erősítette egyházi kapcsolatait: levelezett a latin rítusú egyház megújításában döntő szerepet játszó Cluny, de ugyanúgy Reichenau és Verdun apátjaival, valamint Chartres püspökével is. Ereklyéket gyűjtött, s ezeket Székesfehérváron, a templomi kincstár tornyában őriztette.

Zárszóként hadd idézzük újból Nemeskürtyt:

"István tagadhatatlanul olyan szilárd alapokat vetett meg, melyekre mindmáig új falak épülhettek a számtalanszor ledőlt, lerombolt, elpusztult falak helyett. Az országlakosság azért emlegeti őt ezer év óta szakadatlanul, mindenféle változott és változó történelmi és politikai helyzetben, mert István művét a sajátjának tekinti. Istvánban a magyar nemzet élnivágyása és államalkotó képessége testesült meg.

De mert egyetlen ember sorsa sem tökéletes, István nagy gonddal létrehozott keresztény királyságának is támadt egy "bibéje". A trónörökös, István egyetlen, felnőtt fia: Imre herceg 1031-ben meghalt.

Ki legyen az utód? Akadtak önjelöltek, így például Vazul, nyitrai herceg, István nagybátyjának, Mihálynak (tehát Géza fivérének) fia. A Vazul név arra látszik utalni, hogy viselője a görög-ortodox bizánci (tehát keleti) rítus híve lehetett. István talán ezért nem találta alkalmasnak utódául és ezért a velencei dozséhez férjhez ment húgának fiát, Pétert nevezte ki trónörökösévé, sőt talán meg is koronáztatta. Mindenképpen különös, hogy István a saját, immár meghalt fián kívül senkit, egyetlen magyart se tartott alkalmasnak a magyar királyi trónra!

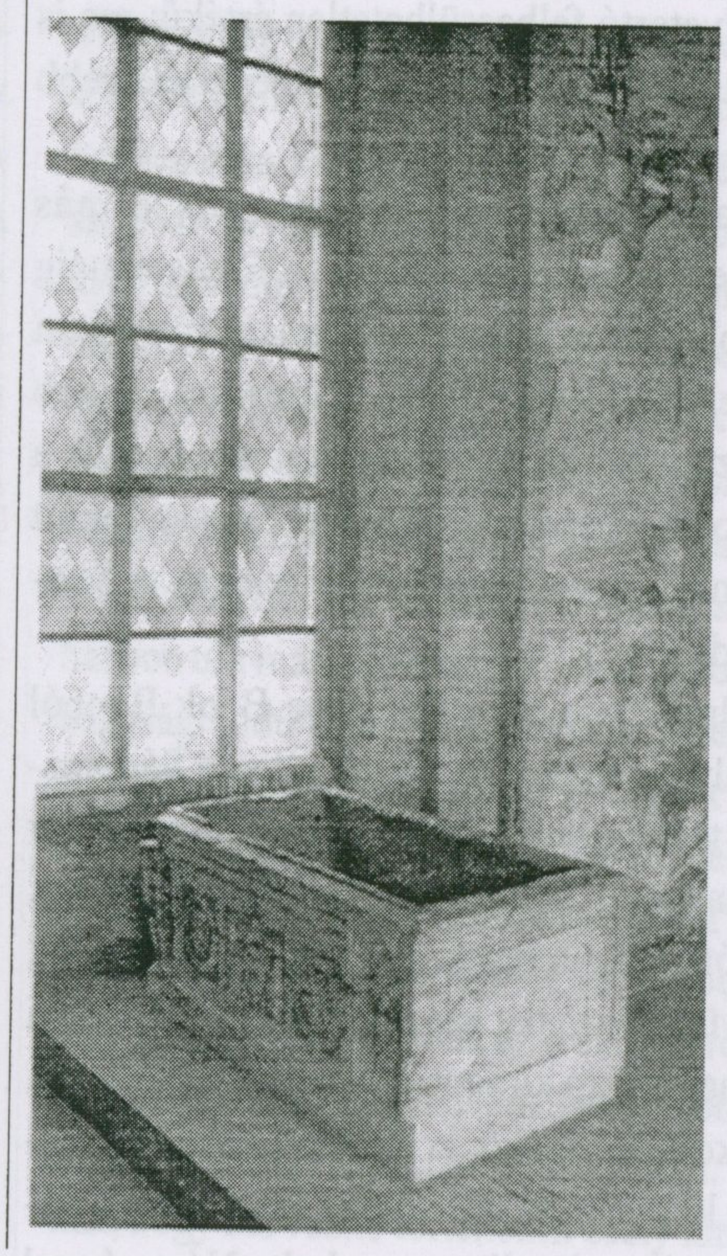
Miért egy velencei születésű huszonéves ifjat tett utódává? Csak az lehet a magyarázat, hogy ez a fiatalember volt egyetlen olyan férfirokona, aki nyugat-európai összeköttetésekkel rendelkezett.

Péter "kinevezésével" azonban végleg betelt a pohár, főleg Vazul nyitrai környezetében. Vazul hatalomátvételre készült, a békétlenekkel cimborált és merényletet kísérelt meg a betegeskedő István ellen. Az összeesküvésre fény derült, Vazult elfogták. István a kor szokása szerint megvakíttatta. Ily módon alkalmatlanná vált az uralkodásra. Vazul három fia: Levente, András és Béla külföldre (Béla Lengyelországba, András Kijevbe) menekült.

A hatvanadik évén túl járó István abban a tudatban készült a halálra, hogy Péter személyében mégis lesz utóda. De maradhatott benne bizonytalanság, mert a mélyen vallásos király az égieknek ajánlotta koronáját és országát.

Ez a felajánlás István életművének szerves része, mondhatni zárómozzanata. Beleillik az *Intelmek* szellemébe és világába.

A honfoglaló magyarságnak volt egy világot megtartó istenasszonya: a Boldogasszony. A Boldogasszony a fölénk boruló kék éggel, mint palástjával védelmezi a magyarságot. Ez a hit sikeresen találkozott a római rítusú kereszténység Szűz Mária-kultuszával. A kereszténnyé lett magyarok tehát őszinte áhítattal tisztelték a Szent Szűzet, ahogyan ők mondták: a Boldogasszonyt, így tehát István bölcsen hagyott ránk, magyarokra egy minden világi harcon, küzdelmen, érdeken felülálló mennyei pártfogót, olyasvalakit, akit már honfoglaló őseink is tiszteltek. A Szűz Máriának ajánlott ország egyszersmind a keresztény hithez való hűséget is jelentette. Ezért is tudjuk úgy, hogy István király Szűz Mária mennybevitelének napján: augusztus tizenötödikén halt meg. Bizonyára úgy érezte utolsó pillanatában, hogy a Boldogasszony oltalmába kerül ő is, nemzete is.

A szent királyt 1038 augusztusában, végakarata szerint, az általa alapított székesfehérvári templomba temették, egy díszesen újrafaragott római márványkoporsóba." Az 1778-ban Raguzából visszaszerzettek közül Szent István fejereklyéjét a székesfehérvári székesegyházban, jobbkezét, a "Szent Jobb"-ot a budapesti Szent István bazilikában őrzik.

Végezetül, minden hazatérőnek, katolikusoknak és protestánsoknak egyaránt, hadd álljon itt Lestyán Ferenc *Megszentelt kövek* című, a középkori erdélyi püspökség templomairól írott művének előszavából a következő lelki útravaló:

"A középkori kereszténység templomai ma négy egyház között oszlanak meg: 50%-ban református, 25%-ban evangélikus, 15%-ban katolikus és 10%-ban unitárius kézen vannak. E megoszlás nem szabad feledtesse azt, hogy ezek a templomok fél évezredig *őseink közös otthonai* voltak, s *közös örökségünk* kincsei. Bennük és általuk meg kell találnunk, ami a megosztott lelkeket újra összekapcsolja, hogy népünk biztos reménnyel léphessen át a kereszténység harmadik évezredébe. Ez a remény mindenképpen teljesülni fog, ha templomainknak nemcsak köveihez, hanem ősi szellemi örökségéhez is hűségesek maradunk."

Összeállította: **Molnár-Veress Pál**

A Szent Erzsébet relikvárium

1804-ben királyi utasításra leltárba vették a svéd állam régészeti leleteit és kincseit. Ezek képezték a mai Történeti Múzeum gyűjteményének alapját. A múlt század eleji leltár 1. számú tárgya a Szent Erzsébet ereklyetartó, mely immár 196 éven át, máig megőrizte első helyét a ma már több millió tárgyat számláló múzeumi gyűjteményben.

A megtisztelő hely nem korának szól - a múzeum gyűjteményének nagyobb része jóval régebbi keletű, sokuk több mint ezer évvel idősebb -, nem is művészi értékének; a svéd művészettörténészek nem sok figyelmet szenteltek neki.

Inkább arról van szó, hogy a leltárat készítő Adlerberth báró felismerte az ereklyetartó anyagi értékét: nagyobbik része drágakövekkel kirakott színarany. A leltár szűkszavúan felsorolja a drágaköveket: "120 spanyol gránát, 29 ametiszt, 2 achát, 62 zafír, 1-1 malachit és jáspis, 30 smaragd és 279 igazgyöngy". Az ereklyetartó felbecsülhetetlen értékű; ma is a Történeti Múzeum minden mást túlszárnyaló, legértékesebb darabja.

A középkori aranyművesség szakértői persze más értékeket is találnak ezen az összetett műtárgyon.Eredete máig sem tisztázott. A korábbi szakirodalomban Goslarrelikvarium néven szerepelt, mivel azt hitték, innen származott. Újabb adatok szerint II. Gusztáv Adolf svéd király katonái hozták a harmincéves háború során Würzburgból. Hogy hogyan került Marburg an der Lahnból a würzburgi Merienberg erődítménybe, senki sem tudja.

Erzsébet, II. András magyar király és - a Bánk Bánból ismert - Gertrudis királyné lánya, 1207-ben született Sárospatakon. 1221-ben lett a thüringiai Lajos őrgróf, a wartburgi vár urának felesége. A marburgi ferences kolostorban önzetlen, magát nem kímélő jótékony munkát végzett: kártolt, font, takarított, mosott. Együtt étkezett a város szegényeivel. Tudni vélik, hogy már kora hajnalban kiment a folyóhoz halat fogni, hogy kiegészíthesse a kolostor szűkös kosztját. A kemény munka és az alultápláltság korán sírba vitte: négy évvel férje halála után, 1231-ben, 24 éves korában meghalt. Négy évvel később, 1235-ben IX. Gergely pápa szentté avatta. Származása, illetve házassága révén hol thüringiai, hol magyarországi Szent Erzsébetnek nevezik. 1236 május 1-én, II. Frigyes jelenlétében Marburgban helyezték örök nyugalomra, - koponyáját pedig az ereklyetartóba.[1)] Marburg ezzel Németország első számú zarándokhelye lett, s az is maradt 300 éven át, amikoris a protestáns, hesseni Nemes Fülöp őrgróf 1539-ben elraboltatta a szent földi maradványait.[2)]

1235 az egyetlen biztos időpont az ereklyetartó létrejöttének bonyolult történetében. Erzsébet II. Frigyes német-római császár rokona volt, s minden jel arra mutat, hogy a császár intézte az ereklyetartóba helyezést. Ebből viszont még nem következik, hogy méretre készült új tartót rendelt volna a koponya számára saját aranyműveseinél. A történet ennél sokkal kuszább. A relikvárium legrégibb része egy későrómai, esetleg bizánci, vörösbarna, szürkén és kéken erezett achát ivóedény. Az 1000-es évek elején, valószínűleg III. Ottó német király és római császár megrendelésére látták el drágakövekkel és gyöngyökkel kirakott, arany szegéllyel és talpazattal. Ezt az edényt vehették elő 1235-ben a koponya számára. Így lett a profán ivóedényből egy szent ereklyetartója. Ekkor készíthették el félgömb alakú, aranyozott ezüst fedelét, mely a koponya elhelyezésekor még teljesen sima felületű és dísztelen volt. Két nyílás van a tetején, amelyeken át meg lehetett nézni az ereklyét. Az Ottó-féle, egyszerűbb talpazat helyett egy díszesebb, új talpazattal látták el.

Szent Erzsébet relikváriuma

Med benäget tillstånd av Statens Historiska Museum. Fotograf Bengt A. Lundberg

Az ereklyetartó felső részét egy korona díszíti, melyet egy színarany, drágakövekkel, féldrágakövekkel és gyöngyökkel díszített abroncsból, illetve két keresztbe tett, ívelt pántból állították össze. Ezek mindegyike nagyszerű filigrán munka. Az abroncs nyolc különálló, egymással csuklósan összekapcsolt részből áll. A csuklós kivitel azt a célt szolgálja, hogy az abroncs illeszkedjen a fej formájához. Ha csupán az ereklyetartó díszének szánták volna, indokolatlan lenne ez a megoldás. Nyilvánvaló, hogy a korona nem ekkor és nem erre a célra készült. Valószínűleg II. Frigyes koronázására készítették, bár túl nagy lehetett a nagy császár kis fejére!

A korona abroncsos, két ívelt pántos kivitele, valamint az ékszerek elhelyezése a magyar Szentkoronára emlékeztet. Az egy ívelt pánt önmagában a világi hatalmat jelképezte, ezzel szemben a keresztbe tett két pánt egy világi hatalom fölötti, transzcendens hatalmat szimbolizált. A Szentkoronán kívül még csak két, ebből a korból származó és ilyen korona maradt meg eredetiben: a stockholmi Történeti Múzeumban őrzött ereklyetartón levő korona, valamint a palermói úgynevezett Konstanza-korona.

Hegedűs László

[1)] Erzsébet teste valószínűleg a marburgi Elisabeth-Kirche sírjában nyugszik.
[2)] Nemes Fülöp ezek szerint csak a koponyát s a koponyatartót raboltatta el.

Dr. Hódi Sándor

SORSKÉRDÉSEK

A magyarság szellemi, lelki állapotáról*

Első hallásra talán kissé patetikusnak tűnik a cím, vagy korszerűtlennek, hiszen hogy jön ma valaki ahhoz, hogy holmi sorskérdésekről beszéljen, ráadásul magyar sorskérdésekről, egy olyan világban, amelyben a szavak csupán arra jók, hogy elterelj ék a figyelmet magunkról, életünkről, helyzetünkről, problémáinkról; hogy elringassanak bennünket: ne gondoljunk semmire, ne tudjuk magunkat senkinek és semminek. Illetve, hogy úgy érezzünk, úgy gondolkozzunk, ahogyan az másoknak tetsző. Úgy szóljunk és beszéljünk, ahogyan azt a modern kor varázslói előírják nekünk, ahogyan azt ők dörgik, suttogják, énekelik a fülünkbe naphosszat szüntelenül. Hová lettek azok az idők, amikor a hatalmat bitorlók erőszakkal bilincsbe verték és börtönbe vetették az ellenszegülőket. Ma erre semmi szükség. A modern technikai civilizációnak köszönhetően az emberek fizikai erőszak alkalmazása nélkül is engedelmesen hajtanak fejet, mert a szómágia áldozataivá lettek. Aki uralja a gondolatközlés eszközeit, az uralja a tömegek gondolkodását is. A pszichológiai képlet egyszerű, már a német nemzetiszocializmus is ismerte. A képlet így hangzik: "Ismételj meg egy hazugságot tízszer, százszor, ezerszer, és végül igazság lesz belőle!" A tömeg mindent elfogad és mindent odaad, amit kívánunk tőle, csak elégszer el kell mondanunk neki. Ezért zeng, dörög, recseg ma az éter. Ezért a nyomtatott szó tűzzel-vassal való terjesztése. Ezért ülnek naphosszat az emberek az isteni erőt sugárzó varázsdoboz előtt, gyönyörködve és borzongva azon a virtuális valóságon, amellyel a modern kor vajákosai elkápráztatják őket. Nos, próbáljuk meg kivonni magunkat a médiában örvénylő szavak varázslata alól, amely mindenáron mások igazát próbálja ránk erőszakolni, és vessünk számot nemzetünk néhány nyugtalanító gondjával. Dicséretes, hogy annyi megalkuvás, mellébeszélés és pótcselekvés után, a Magyarok Világszövetsége végre a magyar élet gondolatát helyezte a Magyarok V. Világkongresszusa központjába. Köszönettel vettem a meghívót és felkérést, hogy ebben a témakörben előadást tartsak a Stratégiai munkabizottság ülésén. A téma nem csak érdeklődésemnél, de hivatásomnál fogva is közel áll hozzám. Az alábbiakban a magyarság szellemi, lelki állapotáról kívánok beszélni, meglátásom szerint talán a legfontosabb sorskérdéseinkről.

Megint lemaradtunk

Engedjék meg, hogy fejtegetéseimet egy gyakorlati kérdéssel kezdjem. Az utóbbi időben egyre többet foglalkoztat az a gondolat, hogy tíz évvel a fordulat után kevés sikert könyvelhetünk el magunknak. Az 1989-es társadalmi változás váratlanul megajándékozott bennünket a sorsformálás lehetőségével. Mintegy varázsszóra, szinte egy pillanat alatt talpon volt a nemzet. Tettre készen. Minden egyes elszakított nemzetrész tűzben égett. Lélekben ismét eggyé vált a magyar. Nagy tervek születtek arra, hogyan lehetne a szétszórtságot előnyünkre változtatni, hogyan lehetne a magyarságot integrálni. Aztán ennyiben is maradt minden, a gyakorlatban már nem jutottunk egyről a kettőre. Sőt, a határon túli magyarság helyzete és kilátásai ma rosszabbak, mint voltak '89-ben. Nehéz ezzel a hervasztó gondolattal megbékélni. Vajon miért történt ez így? Miért bizonyultunk saját sorsunk alakításában megint kétbalkezesnek, alkalmatlannak? Megint, mondom, mert a magyarság újabbkori történelme tele van hasonló példákkal, vagy súlyosabb mulasztásokkal és melléfogásokkal. Önigazolásul a kedvezőtlen világpolitikai helyzetre és a nagyhatalmi önkényre szoktunk hivatkozni. Csakhogy a világpolitikai helyzetet és a nagyhatalmak önkényét illetően a szlovének, horvátok, bosnyákok, macedónok, albánok sem voltak '89-ben jobb helyzetben, mint a magyarok. Ellenkezőleg, őket a szerbek is fogva tartották. Ezeknek a népeknek mégis sikerült érvényt szerezniük önrendelkezési joguknak, szabad néppé válniuk, és a világban szétszórtan élő honfitársaikat egy nemzetté integrálniuk. Ugyanakkor nekünk, határon túli magyaroknak, akik létszámunkat tekintve velük azonos nagyságrendű kategóriába tartozunk, egy himi-humi autonómiát sem sikerült összehoznunk. Valamiért cselekvésképtelennek bizonyultunk. És ezzel kapcsolatban felesleges a csillagok kedvezőtlen állására hivatkoznunk, vagy a nagyhatalmakra mutogatnunk. Annál kevésbé, mivel időközben Magyarország NATO-tagállammá vált, ámde ez az irdatlan erejű katonai szövetség sem segített rajtunk. Meglátásom szerint korántsem volt mindez szükségszerű. Sokat töprengtem a baj okán. Vajon mi lehet az oka annak, hogy bár reális történelmi esély kínálkozott arra, hogy az elszakított területeken élő magyarság kérdése nemcsak felszínre, hanem a nemzetközi fórumok elé kerüljön, például az autonómiák kérdése és a nemzeti önrendelkezés igénye, a magyar politika defenzívába vonult, s hosszú éveken át nem tett érdemleges lépést ez ügyben? De nemcsak a magyar politika mulasztásáról van itt szó. Ennél fájdalmasabb dolgokkal is szembe kell néznünk. Az elcsatolt nemzetrészek a mai magyar közgondolkodásban nem hiányzó testrészként, hanem riasztó anyagi tehertételként és poli-

* Dr. Hódi Sándor itt közölt tanulmánya a Magyarok V. Világkongresszusán, a Stratégiai Munkabizottság ülésén hangzott el.

tikai kockázati tényezőként jelennek meg. És ez a körülmény a schengeni egyezménynél is borúlátóbbá tesz bennünket.

Az értelmiség problémája

Helyzetünkön össznemzeti programokkal lehetne változtatni, ezekről azonban nem beszélhetünk. Régen tudott dolog, hogy a társadalom beállítódása, törekvése, de jóléte és boldogulása is az értelmiségén, szürkeállományán múlik. Szellemi vezetésén és humán erőforrásain. Ha tehát nem jutunk egyről a kettőre, akkor ebben kell a dolgok magyarázatát keresnünk. Vagy hagytuk veszni, leépülni a társadalmi cselekvéshez szükséges szellemi energiamezőt, vagy a magyar szürkeállomány "téves csatatéren" kerül bevetésre. Az értelmiség az elmúlt fél évszázadban hivatalosan is osztályellenségnek volt nyilvánítva. A nemzetben gondolkodó értelmiségre meg pláne rájárt a rúd, sikeresen fel is számolták határokon innen és túl. Ma már ugyan nem számít főbenjáró bűnnek, ha szellemi kapacitását valaki mindenáron a nemzet oltárán kívánja feláldozni, legfeljebb arra kényszerül, hogy megalázó mellékmunkákat vállaljon megélhetése érdekében. Miközben egy szemfüles réteg, a nemzeti vagyont és érdekeket dobra verve, pillanatok alatt milliomossá vált. Egyszóval bajok vannak a szellemi szférával. Amiben persze nemcsak a birtokon belül maradt szemfüles újgazdagok ludasak, hanem a közfelfogás is. Nincs értéke a szürkeállománynak. Korábban a kommunizmus kötötte béklyóba a lelkünket, most a demokrácia áldozatai lettünk. Egyik is, másik is a nagy francia forradalomnak azt a végzetes tévedését sulykolja belénk, hogy egyenlők vagyunk valamennyien, amit ki-ki kedve szerint értelmez. Isten színe előtt csakugyan egyenlők vagyunk, de személyi adottságainkban, képességeinkben, tehetségünkben, tudásunkban, akaraterőnkben, munkabírásunkban, elhivatottságunkban, emberségünkben soha. És jaj annak a közösségnek, jaj annak a népnek, amely erre a hamis egyenlőségre épít, és nem pedig a különbségek elismerésére és megbecsülésére.

A rossz vezérválasztás

Sokan mondták már, hogy a magyar nép balszerencséjének az oka a rossz vezérválasztás. Ez a meglátás nemcsak Magyarországra, hanem az elcsatolt nemzetrészekre is vonatkoztatható. Nincsenek valódi vezéreink. Vagy azért, mert az égiek nem adományoznak meg bennünket rátermett emberekkel, vagy pedig-len a magyarok természetüknél fogva nem kedvelik a vezéreket. Amiben lehet valami, hiszen minden magyar eléggé nagyra van magával ahhoz, hogy ne tartson igényt mások irányítására, vezetésére. Bár a felszín ezt mutatja, lelkük mélyén azért másként éreznek az emberek. A népek igénylik a rátermett vezetőt. Persze, mivel a fejük tele van mindenféle hazugsággal, s nem a szívükre és lelkükre hallgatnak, hanem az alantas érzéseikre és felkorbácsolt ösztöneikre, nem könnyű eligazodniuk ebben a kérdésben. Az alkalmas ember általában ott van közöttük, csak nem ismerik fel őt. Helyette gyakran más kezébe teszik le sorsukat, aki aztán a mélységbe rántja őket. Miközben az égi jel birtokosait megvesszőzik vagy keresztre feszítik. Erről szól a népek sorsa. És Krisztus története. Amikor vezérről beszélünk, ezen korántsem egyetlen személyt kell értenünk, hanem egy egész szellemi irányító réteget, a legkiválóbbal az élen. A vezérhiány tulajdonképpen az autentikus szellemi-politikai vezetőréteg hiányát jelenti, ha úgy tetszik a közösségi öntudat hiányát. Egyetlen csoport és közösség sem maradhat fenn és prosperálhat sokáig megfelelő vezető réteg nélkül. A hangsúlyt itt a *megfelelő* szóra kell helyeznünk, mert hatalomra törő emberből nem volt még hiány soha a történelemben. Széles látókörű szellemi vezetőkből annál inkább. Fájdalmas tanulságok árán erre nekünk, kisebbségben élő magyaroknak is rá kellett döbbennünk. Fel kellett ismernünk, hogy hiteles vezető személyiség, és a nemzeti közösségért felelősséget érző szellemi vezető-irányító réteg nélkül nincs önépítkezés, nincs autonómia, nincs nemzet, nincs semmi, csak főhajtás, törleszkedés, hajlongás, árulás, törtetés, intrikák, marakodás, hazudozás, atomizálódás, szétporladás. Mi délvidéki magyarok történetesen azért nem mentünk, és nem megyünk semmire, mert nem rendelkezünk alkalmas szellemi-politikai vezető réteggel. A többi sumák szöveg. A cselekvésképtelenség és tehetetlenség magyarázatát a nemzet egészére vonatkozóan is az autentikus szellemi vezetőréteg hiányában: a múltból öröklött politikai elit magyarságképének eltorzulásával, és a konkrét történelmi feladatra való alkalmatlanságában kell keresnünk.

ÉJSZAKA
Ambrus Lajos grafikája

A pártos önszerveződés

1989-ben, hipp-hopp hamarjában mindenütt politikai szervezeteket, pártokat hoztunk létre. Abban a hiszemben, hogy ez a dolgok lényege. Ha van pártunk, a többi már megy magától. Ha egy párt helyett van hat párt, utolértük és leköröztük a nyugati demokráciát. Tévedtünk. Tíz év után rá kell döbbennünk, hogy a kisebbségi párt önmagában véve mit sem ér, ha nincs egy ideál, egy eszme, ami bensőleg összekapcsolja és egy közös cél érdekében csatasorba állítja az embereket. Az elmúlt évek szomorú tapasztalatai alapján mondom, hogy sajnos még a Magyarok Világszövetségében sem tudják sokan, hogy az eszme fontosabb

a szervezeti élet formai kérdéseinél, s hogy csoporthatékonysága nem annak nagyságától vagy alapszabályától függ, hanem szellemiségétől. Ami pedig vagy van, vagy nincs. Van-e ebben az értelemben valami, ami ma összekapcsolja a magyar nemzetet? A nyelvre, a közös történelmi múltra, az azonos kultúrára szoktunk kapocsként hivatkozni. A szellem, az eszme azonban több és erősebb ennél. A szellem az élet iránytűje és szervezőereje, amely értelmet ad küzdelmünknek, és segít eligazodni a nagy kérdésekben. Például olyanokban, hogy mi végre vagyunk a világon? Kik vagyunk? Hova tartozunk? Hogyan éljünk? Mitévők legyünk? Mihez igazodjunk? Menjünk vagy maradjunk? Segítenek-e ezen a téren nekünk a pártok? A kérdés költői, hiszen már Titus Livius megírta: "A pártok közötti harc sokkal nagyobb bajt hozott és hoz is a nép számára, mint a háború, az éhínség, a dögvész vagy bármely más istencsapás." Majd így folytatja: A "párt" szó azt jelenti: rész. Ha pártokra oszlunk: részekre szakadunk. Ha a párt a nép része, a népet képviseli, vajon kivel áll szemben? Nyilván a nép többi részével, amely nem azt a pártot követi. Egyik párt sem a nép egésze, hanem a pártvezérek és követőik érdekében tevékenykedik. A pártérdekek és pártharcok elhomályosítják a nemzeti érdekeket." (Aleksander Szolzsenyicin. Hogyan mentsük meg Oroszországot? 71. o.) Persze, persze a többpártrendszer előrelépést jelent az egypártrendszerhez képest. Bár kissé furcsa, hogy többségükben azok kerültek az új pártok élére, akik korábban az egypártrendszerre esküdtek. De most nem erről beszélünk, hanem arról, hogy a nemzet sorsának egyetlen kérdése sem oldható meg pártokkal, és nem adható a pártok kezébe. Ha a pártok fölött, mögött nincs a társadalom egészét átfogó, a nemzetben gondolkodó szellemi vezető réteg, a pártosodással a nemzeti sorskérdések kezelését illetően igen bonyolult helyzet állt elő.

Az idegen érdekeket megjelenítő politika

Ez a bonyolult és visszás helyzet a kisebbségek életében is tetten érhető. Mint határon kívüli, hadd beszéljek csak erről. A problémák ott kezdődnek, hogy Magyarországgal ellentétben a határon túli magyar közösségekben a rendszerváltás nem történt meg. A magyar pártok, társadalmi szervezetek, intézmények élén többségükben azok a káderek vannak ma is, akik az egypártrendszer idején vezető pozíciót vagy politikai tisztséget töltöttek be. Mivel személycserék nem történtek, sem a magyarság, sem a kisebbségi lét távlatait illetően tényleges szemléletváltásról nem beszélhetünk. Mindössze anynyi történt, hogy akik korábban a kommunista szövetség révén igyekeztek a húsosfazék közelébe kerülni, azok most a magyarok képviseletéből próbálnak megélni. A másik gond az, hogy kisebbségi pártjainkat nem a "népakarat" hozta létre, nem a kisebbségi érdekképviselet óhaja vezérli, hanem a régi-új pártvezérek érdekeltségei. És ezek a rutinos pártvezérek nem a magyar sorskérdéseken rágódnak, hanem azon, hogyan tudnák lejáratni ellenfeleiket és megnyerni a legközelebbi választásokat. A párt választási sikere ugyanis sokak számára állást, egzisztenciát, hatalmat jelent. Dehát ez így van a világon mindenütt, ez a dolgok természetes rendje. A gondok abból adódnak, hogy mind a belgrádi, mind a magyar kormány szemében a kisebbségi pártok jelenítik meg az elszakított nemzetrészek érdekeit. Vagyis azok a pártvezetők, akik az aktuális politikai széljárástól függően hol így, hol úgy nyilatkoznak a határon túli magyarság helyzetéről. Hol a helyzet dramatizálásával, hol meg annak a bagatellizálásával próbálnak a nyeregben maradni. A politikában ez természetes, egy távlatos nemzetstratégia szempontjából azonban több mint gondba ejtő. A kisebbségek létszámuknál fogva elenyésző számú képviselőt juttathatnak be a parlamentbe, így a törvényhozásba nem szólhatnak bele. Ugyanakkor a választásokon való részvételükkel és a parlamenti jelenlétükkel mintegy hitelesítik a világ előtt azokat a rendszereket, amelyek leszavazzák, s reménytelen helyzetbe hozzák őket. Érdemes lenne elgondolkozni azon, hogy ebből a játékból az elszakított nemzetrészeknek eddig milyen hasznuk származott. Amíg a kisebbségi pártok a többségi népek politikájában nem sok vizet zavarnak, a magyar kormányt bármikor nehéz helyzetbe hozhatják. Különösen sorsdöntő történelmi pillanatokban, amire volt már néhány példa. Hadd utaljak itt például a horvátországi fegyverszállítási botrányra, vagy Jugoszlávia NATO-bombázására. A kisebbségi pártvezéreink, vélhetően részben a rájuk nehezedő politikai nyomás miatt, részben a "hűségért" várható jutalom reményében, mindkét esetben mintegy "hátba támadták", súlyos vádakkal illeték a magyar kormányt. A vád mindkét esetben ugyanaz volt, nevezetesen, hogy a magyar kormány felelőtlen lépéseivel kiteszi a vajdasági magyarságot a szerb álkatonai alakulatok bosszújának. Mellesleg, a határon túli magyarságot túszként kezelő kisebbségpolitika azért is veszélyes fegyver, mert visszafelé sülhet el. A túszként való viselkedés ugyanis a szélsőségesek számára nem egyéb, mint felhívás a keringőre. De nemzetstratégiai szempontból nemcsak azért kell a magyar kisebbségpolitikával csínján bánnunk, mert sorsdöntő helyzetekben idegen érdekeknek rendelheti alá a magyar érdekeket, hanem azért is, mert visszafogóan hat a kisebbségi érdekek megjelenítésére. Nem hunyhatjuk be a szemünket, s nem ámíthatjuk magunkat azzal, hogy a környező országokban működő legitim pártok megfogalmazhatják a magyarság érdekeit. A határon túli magyarok ugyanis mind egy szálig szeretnének visszakerülni Magyarországhoz. Az ezt programjára tűző pártot viszont azonnal betiltanák, a pártvezéreket meg börtönbe csuknák. Mire is megy akkor a játék a legitim kisebbségi pártok politikájának a felka-rolásával és támogatásával? Csak nem a távlattalanságot és a kiszolgáltatottság-érzést kívánja a határon túli magyarságban növelni?

Európához való felzárkózás

A nép Magyarországon sem volt felkészülve a változásokra. Úgy érte a pártosodás, mint derült égből a villámcsapás. Türelme-

sen és kitartóan alulról kellett volna építkezni ahhoz, hogy kifejeződésre jussanak a releváns társadalmi érdekek. Ehelyett, mint a térségben mindenütt, harsányan és erőszakosan lett beindítva a pártélet - felülről. Beépített emberekkel. De nem az én reszortom erről szólni, ezt nálam szakavatottabb emberekre bízom. Bizakodásra ad okot, hogy az egyesülő Európa felé tartó Magyarország mindenkori kormánya olyan adminisztratív intézkedésekre kényszerül, amely számos szempontból - jövedelmi viszonyok, jogrend, egészségügyi ellátás, környezetvédelem stb. - magával vonja majd az életminőség javulását. Ezek a pozitív és kívánatos hatások azonban önmagukban véve aligha lesznek elegendőek. Ettől még hiányozhatnak továbbra is a nemzeti célok, fokozódhat az identitászavar, csökkenhet a népesség száma, erősödhet a külső diktátumok hatása. Csak egy egészséges önbizalmú, dinamikus lelkületű nép képes megállni a helyét Európában. Enélkül a lelkület, és az ehhez kapcsolódó pozitív jövőkép nélkül a legragyogóbb gazdasági körülmények sem elegendőek ahhoz, hogy ez a megtört gerincű nép talpra álljon, gyarapodjon. A talpra álláshoz önbizalomra, hitre, kollektív tudatra és értelmes feladatokra van szüksége. Nálunk viszont generációk óta folyik egy széttagolt, kiábrándult, kollektívtudat nélküli társadalom létrehozása. Éppen ezért, meglátásom szerint a jövő szempontjából nem a globalizáció, nem a külső diktátumok jelentik a legfőbb veszélyt a magyarság számára, hanem az a közéletünkre jellemző szellemiség, amely a magyar nemzeti önbecsülés ellen munkál. Ez a magyarságkép a "fasiszta nemzet", az "utolsó csatlós" és más hasonló vádak szüntelen ismételgetésével lett megalapozva, ami most kiegészül a nemzet becsmérlésének más rafináltabb fordulataival. Várható, hogy a csatlakozási folyamattal felerősödnek azok a hangok, amelyek még nagyobb alázatra, még több áldozatvállalásra, még teljesebb önfeladásra fogják buzdítani a magyarságot, ami még inkább alá fogja ásni önbecsülését, jóllehet már az eddigi dörgés, és ostorpattogtatás csaknem tudatzavaros állapotba hozta a nemzetet. A magyar mentalitástól ugyanis idegen a mások előtti meghunyászkodás, mások kegyeinek a keresése, az alakoskodás, az önsajnáltatás, s ha mégis erre rákényszerítik, attól meghasonlik, csüggedtté, búskomorrá válik. Így van ezzel egyébként minden egészséges lelkületű ember a világon.

A magyar melankólia

A manipulációs veszély talán nagyobb, mint gondolnánk, hiszen ezzel a módszerrel már sikerült össznemzeti pesszimizmusba hangolni a magyarságot. Nemzetünk lelki egészségügyi állapotával kapcsolatban gyakran elhangzik, hogy a magyarság életérzésével, kedélyállapotával, életösztönével baj van. Nemcsak arról van szó, hogy magába forduló, búsongó, melankóliára hajló, hanem hogy szemléletmódja, beállítódása, életstílusa kifejezetten önpusztító. Nem akarom az ide vonatkozó öngyilkossági adatokkal fárasztani hallgatóimat. És hát nem is csak az öngyilkosságokról van itt szó, hanem a nemzet egészének lelki és testi sorvadásáról, a korai haláltól a népességfogyásig, a társadalom elöregedésétől az általános dekadenciáig. Mintha valamilyen titokzatos kór fertőzte volna meg lelkünket, rezignáltan tűrünk és várjuk sorsunk beteljesülését. Ennek a titokzatos kórnak, lelki károsodásnak a magyarázatával máig adós a tudomány. Amin persze nem kell csodálkozni, hiszen néhány megszállott emberen kívül, aki rejtélyes indítékból belevetette magát a lelki egészségügyi problémák tengerébe, (fél kézen meg lehet számolni őket) nincsenek mentalitásvizsgálattal foglalkozó intézményeink, sem pedig ezért fizetett szakembereink. A magyar nép társadalompatológiájának a kérdése - meglehet, számunkra a legfontosabb kérdés a világon - valahogy kiszorult a tudományos intézmények munkaprogramjából. Pontosabban be sem került oda soha, annak ellenére sem, hogy évtizedek óta olyan társadalomlélektani jelenségekkel kényszerülünk szembesülni, amelyek biztos tünetei a nemzet lelki károsodásának. Ami, persze önmagában véve is tünet értékű. Én harminc éve foglalkozom a magyar fátummal: az öngyilkossággal, amelynek vizsgálata elvezetett a családi élet, a munkakörülmények, az emberi kapcsolatok, a társadalmi és etnikai viszonyok, majd a civilizációs és kulturális hatások vizsgálatáig. Bevallom, minél mélyebbre igyekeztem ásni magam az összefüggések feltárásába, annál jobban beleragadtam ebbe az egyre dagadóbb tésztába. Az ember előbb-utóbb lemond arról, hogy a bölcsek kövét megtalálja, de azért hadd osszam meg önökkel egy-két meglátásomat.

ÉJJEL KEZEM FELTARTOM
Ambrus Lajos grafikája

A szavak eszkalációja

Gyakran megesik velünk, hogy a fától nem látjuk az erdőt. Lehetséges, hogy így van ez lelki nyavalyáinkkal is. Bonyolult tudományos vizsgálódásba veszünk, holott a magyarázat lehetséges, hogy ott van az orrunk előtt, csak észre kell vennünk. Fentebb szóltunk már arról, hogy a nyomtatott sajtó, tévé, a rádió a szavak áradatát zúdítja folyamatosan az emberekre, akik elvesznek ebben az áradatban. A szavaknak ez a dömpingje nemcsak hogy nem segíti a világban való jobb eligazodást, hanem reménytelenül szétzilál minden értékrendet, minden szálat, minden kapaszkodót, ami által az ember valamely közösség keretében, valamely kultúra részeseként megtalálhatná önmagát, nyugalmát, magabiztosságát. Könnyen meglehet, hogy a rossz lelkiállapot forrását talán

nem is élettevékenységünkben, nem a rossz életkörülményeinkben kell keresnünk, ahol eddig kerestük, hanem a nyelv által megjelenített átláthatatlan, kibogozhatatlan virtuális valóságban. Azokban a zavaros képzetekben, tévedésekben, hazugságokban, ahogyan a nyelvi kultúra révén megjelenik és leképeződik a világ bennünk. A szavak ellenőrizhetetlen áradata jelzi a kultúrának azt a bomlási folyamatát, amelyben az egyén társtalannak, talajtalannak, gyökértelennek érzi magát. Nem magyar sajátosságról van szó, legfeljebb azt mondhatnánk, hogy a magyar nyelvi kultúra zavarodottsága előbbre tart. Lehetséges, hogy a melankolikus kór azért uralta el lelkünket, mert egy nyelvi manipuláció áldozatai vagyunk valamennyien. Mert az újságok, a rádió, a tévé olyan gondolatokkal tömik tele a fejünket, amelyek lehangolnak, elkeserítenek bennünket, sebzetté teszik lelkünket, ahelyett, hogy életerővel telítenének és felvérteznének bennünket. A melankolikus életérzés talán abból fakad, hogy hiányzik az emészthető szellemi táplálék. A szavak áradatával arányban csökken a szónak az értéke és tékozolódik el a szellem. A szellem halványulásával a nagy irányadó eszmék halványulnak el, s helyettük napi politikai események, rövidtávú gazdasági érdekek befolyása alá kerül életünk. Nyilván lehetetlen ennek az információáradatnak, a hírközlés manipulatív célokra való kihasználásának elejét venni. Ez világtrend. És ez a világtrend gondolkodó elmékben már évtizedekkel ezelőtt felvetette azt a borús kérdést, vajon ez a folyamat nem a nyugati kultúra hanyatlását jelenti-e? "Őrület és tévfogalmak burjánoznak mindenütt. Az emberek soha, még szónak vagy jelszónak nem voltak annyira rabszolgái, mint ma. S e szavakkal egymást ölik. Gyilkos szavakkal a szó legszorosabb értelmében. A világ telítve van gyűlölettel és félreértéssel. Nincs mérték, mellyel megmérhetnénk, hogy az őrültek százalékszáma milyen nagy. Aki nem melankolikus, az kótyagos fejű - írja Johan Huzinga.... " (A holnap árnyékában. Windsor Kiadó, Budapest, 1996. 182.o.) A szellem tisztaságára, a gondolkodás és fogalomhasználat világosságára lenne szükség. Ám ki végzi el ezt a munkát? Nem kétséges, hogy a gondolat hatalma, az érzésvilág tisztasága, a szellemi erő jelentős mértékben befolyásolni tudja a dolgok menetét. De ki és hogyan teremt rendet a szavak burjánzásának és elsekélyesedésének a folyamatában?

Új nyelvi stratégia

Kitartó, hatékony akciók elképzelhetetlenek a nyelvi kommunikáció megújulása nélkül. A társadalmi szervezkedés útján való mozgósítás vélhetően azért bizonyult eddig sikertelennek, mert hiányzik belőle a nyelvi kommunikáció megújulásának és a kollektív akaratnyilvánításnak a lehetősége. Hiányzik az a dinamikus nemzetpolitika, amely összhangban az emberek belső igényeivel, nemcsak a nemzeti megújulás, hanem a kis közösségek szintjén is a kibontakozó mozgalmak alapjául szolgálhatna. Meggyőződésem, hogy csak az a politikai stratégia lehet hatékony,

ÜDVÖZÜLJÜNK
Ambrus Lajos grafikája

amely szakít a magyar melankólia szóhasználatával. Szakít azzal a nyelvi kommunikációval, amely nem a közösségi szellemmel való azonosulásra, hanem az emberek érzelmi és gondolati elsáncolásra koncentrál. Jelenről, jövőről szólva a hírek csak a pártokról, a gazdaságról szólnak. A társadalom politikai és gazdasági reformja azonban önmagában véve nem elég. Elengedhetetlen a lélek reformja. Minden átalakulás, minden jövőre irányuló program, gazdasági törekvés emberi biztosítékokat, lelki garanciát követel. E nélkül megbukik a legzseniálisabb elképzelés is. Hadd hivatkozzam ezzel kapcsolatban megint Szolzsenyicinre, aki szerint a társadalmi berendezkedés tulajdonképpen másodlagos a lelkiekhez, az emberi kapcsolatok légköréhez képest. "Ha az emberek emberségesek, elfogadható minden tisztességes politikai rendszer, ha viszont az emberek gonoszak és önzők, a legfejlettebb demokrácia is elviselhetetlen" - mondja. És valószínűleg igaza van, mert az igazságérzetet, becsületet, segítőkészséget, jóhiszeműséget nem lehet jogszabályokkal kötelezővé tenni. A magyarság új életre lobbantásához új lelkületre van szükség. Új szellemi réteg felemelésére, amely fogékony a magyar sorskérdések iránt. Ennek az új vezető rétegnek a hiányát Németh László már több mint fél évszázaddal ezelőtt szóvá tette. Okkal és joggal, hiszen a történelem őt igazolta, aki a történelmi félresiklásokat a magyar vezető réteg felhígulásában látta, ellenérdekeltségével magyarázta. A "császárhűvé" hígult főnemességgel, és a "kívülről ránk oktrojált vagy belőlünk kitenyésztett természetellenes" vezetőkkel (A magyar vezető réteg, 1940.). Máig sem oldódott meg ez a kérdés. Autentikus szellemi vezető réteg nélkül a nép céltalanul sodródik az eseményekkel, s nem képes cselekvő akarattal szembeszegülni mások akaratával és törekvéseivel. A magyar nemzet jövője szempontjából elemi érdek a nemzetellenes szellemi-politikai vezetőréteg lecserélése, és egy új felemelése - sommázhatnánk fejtegetéseink eredményét. Ha ez ilyen egyszerű lenne.

Nemzetstratégiai kételyek

Egyes elképzelések szerint a jövő tervezésének útja-módja az, hogy a legrátermettebb embereknek, az emberiség szellemi elitjének ki kell dolgoznia, és a tömegeket megmozgatva tervszerűen meg kell valósítania egy új világeszményt, amelynek köszönhetően az emberek a jelenleginél sokkal boldogabban, gazdagab-

ban, harmonikusabban élhetnek együtt egymással és a természettel. Ennek mintájára kellene elkészülnie a hiányolt magyar nemzetstratégiának is. De vajon mennyire életképes ez az elgondolás, és működött-e ez a modell valaha is? Az elképzeléssel szemben felmerülő aggályok többrétűek. Vajon kik, és milyen jogcímen fogalmazzák meg a nagy célokat akár a világ, akár szűkebb nemzeti közösségük számára? Aztán számításba kell venni a közös célok szolgálatába állítható eszközöket és forrásigényeket, ami miatt ismét hajba lehet kapni. Az igazi bajok azonban minden világmegváltó tervvel ott kezdődnek, hogy az elképzelések megvalósításához félre kell állítani azokat, akik a változásban ellenérdekeltek. Ki válogatja szét a jó és a rossz embereket, az igaz és a hamis magyarokat? S aztán, ha ki is szúrunk néhány akadékoskodót, nem elég őt félretenni, mert mögötte, mind elérhetetlenebb távolságban, más nagyobb hatalmasságok állnak. Ami magyarán szólva azt jelenti, hogy a kisebbségi kérdés rendezéséhez is kormányokat kellene félreállítani és a monopolkapitalizmus hatalmasságait kellene jobb belátásra bírni. Továbbá az új eszmék megvalósításához, új emberek kellenek. Új embereket kovácsolni a régiekből viszont eddig nehezebb feladatnak bizonyult, mint fából vaskarikát csinálni. Meg aztán az új emberek sem jelentenek semmire garanciát. Gyakran megesik, hogy ha hatalomra kerülnek, azonmód kiütközik rajtuk gyarló emberi természetük.

EZ VAN
Ambrus Lajos grafikája

Az új évezred stratégiája

Nem sorolom tovább aggályaimat, amelyek egyébként sem ingattak meg abban a hitemben, hogy egy magas értékű szellemi kultúra megteremtése a végcél. Nem lehet kétséges, hogy ennek a magas értékű kultúrának a megteremtéséhez átfogó nemzeti cselekvési programra van szükségünk. Mely cselekvési programnak nemcsak az ország csonkaságát kell szem előtt tartania, hanem azt is, hogy a nemzet lelke is csonka, ezért aztán a megújhodásban az iskolai és vallási nevelés mellett helyet kell hogy kapjon a lelki életvezetésre való nevelés is. Iszonyatos szellemi környezetszennyezés megy végbe, ami ellen elsősorban a szellemi munka nagyobb megbecsülésével védekezhetünk. Meggyőződésem, hogy a magyarságban van még elegendő ihlető, mozgósító erő ahhoz, hogy szellemi alkata megváltozzék, s lesz olyan szellemi-irányító rétege, amely jó döntéseivel meg tudja előzni a bajt, s az eddigi kudarcokat, a hibákat, a bukásokat nemcsak elviselhetővé tudja tenni számunkra, hanem a nemzet javára tudja fordítani. Mert csak rajtunk áll, hogy minden akadályt, megaláztatást, bajt úgy fogjunk fel, hogy annak fontos értelme, üzenete van életünk folytatása szempontjából, azáltal, hogy alkalmat szolgáltatnak döntéseink újragondolására, kapcsolataink átalakítására, a célok, az eszközök és a társak megválogatására.

Ambrus Lajos

KONFIRMÁCIÓ, SZÁRNYALÓ IGÉK, PÜNKÖSDI TANÁCSKOZÁS (Folytatás a 3. oldalról)

vagy kedvezményes részvétel biztosításával honorálják a bájos versmondókat. Csak az igeolvasáskor néha elakadó hangokból ítélve állapítja meg a lelkipásztor, s állapítják meg - néha túl későn - a szülők is, hogy gyermekeink és ifjaink számos régi szavunkat nem ismerik, értelmét nem találják, - csak mondják vagy olvassák. De menynyire hálásak vagyunk érte! Mert ők, a verseny résztvevői legalább mondják vagy olvassák irodalmunk gyöngyszemeit, egymással anyanyelvükön beszélnek, karácsonyi vagy húsvéti istentiszteleteinken, de nemzeti ünnepeink alkalmával is már önként jelentkeznek, s ajkukon szárnyalnak az igék, olykor egész gyülekezeteket ejtve bámulatba kitűnőségükkel, sziporkázó tehetségükkel.

Ezeknek a fiataloknak idővel ott a helye a presbitériumokban, majd az egyháztanácsban, egyáltalán az egyházért tenni akaró és tenni képes emberek sorában! Istennek hála, tenni akaró és tenni képes embereink voltak, vannak is gyülekezeteinkben! Ezt bizonyította a legutóbbi, június 10-i egyháztanácsi értekezletünkön elhangzott számos beszámoló. Az Egyháztanács örömmel és köszönettel nyugtázta, hogy egyháztagjaink jelentős része nemcsak felajánlásával, de a már eddig befizetett egyházfenntartói járulékkal is hatékonyan hozzájárult közösségünk életben tartásához. Azon senki sem lepődött meg, hogy tennivalók még akadnak bőven, de a résztvevők egyöntetűen és egyakarattal tettek bizonyságot arról, hogy szívügyüknek tekintik a svédországi magyar protestáns lelkigondozás életben tartását, annak lehetőség szerinti bővítését, s az utánunk jövő nemzedékre való méltó átörökítését, kérve ehhez Isten kegyelmét, a közöttünk munkálkodó Szentlélek erejét és támogatását.

(MVP)

A KÖNYVEK KÖNYVE

A Bibilia iránt világszerte általános az érdeklődés, lévén két nagy világvallás -a keresztyénség és a zsidók - történelmével szorosan összeforrott oly remekmű, amely az irodalomtörténészek közismert megállapítása szerint, vallási szempontoktól eltekintve, évszázadokon át tanulmányozható. Az alábbiakban megkísérlem azokat a perspektívákat bemutatni, amelyeket a Biblia-kutatás adhat a Könyvek Könyvének megértése és értékelése számára.

Mi a Biblia?

A görög szó "biblia" könyveket jelent és a "könyvek könyvének" tartott műalkotás, kívánság szerinti majd kétezer nyelven élvezhető. Hála a modern tájékoztató eszközöknek, letölthető WEB oldalról (http://bible. gospelcom.net), ill. hallható-látható audio-videós változatban. Világszerte sok millió példányban kinyomtatva, számban messze felülmúl minden ismert könyvkiadást és a korunk legismertebb könnyűzenei alkotóinak aranylemezes kiadványait.

A zamatos nyelvezetű jó 400-éves múltú, Károli Gáspár gönczi református lelkipásztor jóvoltából létrejött első teljes magyar bibliafordítás még ma is fellelhető néhány eredeti példányban és az ún. Vizsolyi Biblia 1590-es első kiadása a hálón is megtalálható (http://www.cab.u-szeged.hu/WWW/books/). A Bibliát 1804 óta évente sok millió példányban terjesztette és magyarul is sorozatosan kiadta a Brit és Külföldi Bibliatársulat (http://www. gospelcom.net/ibs). A Magyar Bibliatanács 1949-ben átvette a magyarnyelvű biblia gondozását, a Református Sajtóosztály pedig kiadását. Legutóbb 1991-ben, a Vizsolyi Biblia emlékére került a magyarnyelvű új bibliafordítás kiadásra.

A Biblia a keresztyénség számára egyértelmű a Szentírás – ill. Isten az embernek kijelentett beszéde egybefoglalásával. Két részből áll:

Az Ószövetség - vagy Ótestámentum - héber nyelven íródott és 39 könyv gyűjteménye, ebben az üdvösség, az üdvözítő ígérete és várása a központi téma. A zsidók számára a teljes bibliát jelenti, amely a TaNaK fogalmát fedi. Ez pedig a Tóra (a törvény), Neviim (a próféták) és Ketuvim (az írások) kezdőbetűiből összetevődő szó. Legrégibb részei valószínűleg Kr.e. 900-ban íródtak, a "legkorszerűbbek" pedig Kr. e. 160 körül. A zsidó szövegű Ótestámentum eredetije nem tartalmazott olyan fejezeteket, amelyek a görög szövegű ún. Septuagintában megmaradtak. Ezeket az ún. apokryf írásokat a palesztin zsidók kirekesztették. Csak feltételezés, hogy azonos sorsra jutott a modern írással és hangokkal közölt első összefüggő írott magyar szövegű halotti beszéd. Vulgata néven a Római Katolikus Egyház hivatalos latinnyelvű bibliafordítását Hyeronimus egyházatya (Kr. u. 420 körül halt meg) hagyta az utókorra.

Az Újszövetség - vagy Újtestamentum - 27 könyv gyűjteménye és görög nyelven íródott feltehetőleg Kr. u. 50 és 100 között, ez pedig az ígéreteknek és várakozásoknak a beteljesülése a názáreti Jézus személyében.

Miről szól a Biblia?

Hitelvi alapon a Biblia a szent próféták és apostolok mindkét szövetségbeli kánoni iratai. Nem egy ember szerzeménye, hanem annak a szövegnek megörökítése, amelyben Isten szólott az atyákhoz, a prófétákhoz és az apostolokhoz. Azok kellő hitelessége önmaguktól van, nem emberektől. A Szentírás irodalmi fejlődése is bizonyos értelemben Isten ajándékának a tükröződése, amit kinyilatkoztatása és megváltása hozott az embereknek. A keresztyének számára ennek az ajándéknak a csúcsa Isten Fia, aki valódi ember, "született Szűz Máriától". A Szentírás egységét ezért megláthatjuk a pátriárkáknak adott ígéretekben, amelyeket a próféták mélyítettek el, majd Isten Országa és a Messiás várásában. Ezek az ígéretek és ez a várakozás pedig beteljesült Jézusban, a Messiásban és Isten Fiában. A Szentírás használatát a krisztológiában ezért a teljesség elve vezérli, amelyet az egyházatyák és a középkori teológusok többször felidéztek, bár a bibliai szövegeket a saját koruk kultúrájának megfelelő módszerekkel olvasták és értelmezték. A mi korunk más módszereket ad a kezünkbe, de használatuk célja és módja a mi esetünkben is ugyanaz

Az Ószövetség könyvei, amelyeket szünet nélkül újra és újra olvastak és értelmeztek, Izrael tapasztalatainak kiváltságos tanúságai. Azé a reményé, amelyet az üdvösség és az üdvözítő ígérete és várása jelentett a zsidóknak. Jézus idejében a zsidók reménye különféle formát öltött a politikai frakciók különféle csoportjai körében uralkodó nézetek szerint. Bár e remény végső beteljesülését biztosnak tartották, mégis homályos maradt a beteljesedés módja. A farizeusok például úgy tartották, hogy a messiás király Dávid sarja lesz, míg az esszénusok e királyi

Messiás (Fölkent) mellett, akit a politikai hatalom illet majd, egy papi Messiást is vártak, aki megelőzi az előbbit, sőt egy Prófétát is, aki mindkettő előtt jár majd.

Izrael népében a hit és a remény középpontja volt a várakozás Isten uralmára, amely üdvösséget hoz majd minden embernek és gyökeresen átalakítja az ember állapotát. Eljövetele, az örömhír (evangélium - lásd az Újszövetség könyveit) tárgya, fölemeli majd Jeruzsálemet és az egész világot beragyogja. Ez az egyenlőségen és igazságosságon alapuló uralom kinyilvánítja majd minden ember előtt Isten szentségének igazi jellegét, aki minden ember üdvösségét akarja. E világ erőit azonban, amelyek Isten királyi hatalmát bitorolták, megfosztják majd hiú címeiktől. Isten uralmának nagyszabású megnyilatkozásai között mindenekelőtt az ember halála fölötti győzelme nyer említést, amelyet a feltámadás által valósít meg.

Az Újszövetségben azt látjuk, hogy az "alulról" és a "felülről" jövő irány, amelyek által Isten az Ószövetségben előkészítette eljövetelét az emberek közé megvalósult. A názáreti Jézus személyében találkozik ezeknek az ígéreteknek és várakozásoknak a beteljesülése; "felülről", amennyiben az embereket egyre meghittebben hívja Isten Szava, Lelke és Bölcsessége; és "alulról" amennyiben egyre inkább kirajzolódik a messiás képe, mint a béke és igazságosság királya, mint megvetett Szenvedő Szolga, mint a titokzatos Emberfia, és előidézi, hogy általuk az ember fölemelkedjék Istenhez. A krisztológia két útja nyílik meg ezáltal: az egyikben Isten kinyilatkoztatja magát Jézus Krisztusban, aki eljön az emberek közé, hogy megmentse őket saját életének közlése által; a másikban az emberi nem megtalálja Krisztusban, az új Ádámban ősi hivatását, hogy Isten fogadott gyermekévé legyen.

A szentírásban a Krisztus egyetemes egyháza a legteljesebben előadva találja mind azt, ami az idvezítő hitre és az Istennek tetsző élet helyes folytatására tartozik. Határozottan megparancsolta Isten, hogy semmi ahhoz ne tétessék, se el ne vétessék abból. (5 Móz. 4,2 12,32) Az egyház tehát úgy vélekedik, hogy ezekből az iratokból kell tanulni az igazi bölcsességet és kegyességet, az egyházak reformálását és kormányzását és a kegyességre vonatkozó utasítást, valamint a hittételek bebizonyítását és elvetését, a tévelygés megcáfolását, sőt minden intést is, az apostol mondása szerint: A teljes Írás Istentől ihletett és hasznos a tanításra, a feddésre...(2 Tim. 3,16). Ezeket írom neked - úgymond az apostol Timótheusnak - hogy megtudhasd ezekből, mi módon kell forgolódni az Isten házában. (1 Tim. 3,14-15) Vagy: Midőn vettétek az Isten beszédét, melyet hallottatok mi tőlünk, nem úgy vettétek azt, mint embereknek beszédét, hanem mint Istennek beszédét, miképpen hogy bizony az is. (1 Thess. 2,13) Mert maga az Úr mondotta az evangéliomban: Nem ti vagytok, akik szólani fogtok, hanem a ti mennyei Atyátoknak Lelke az, aki szólani fog ti általatok. (Máté 10,20) Azért aki titeket hallgat engem hallgat, aki titeket megvet, engem vet meg. (Luk. l0,16 Ján. 13,20).

Felekezeti elkülönülésről aligha lehet szó Bibliakutatók között. Amig a XVIII. század végefelé ez a jellegű kutatás főleg a protestánsok privilégiuma volt, addig egy évszázaddal később maga a római pápa (Szentatya) nyilvánította ki, hogy a Szentírás az emberi szóban "megtestesült" isteni Ige. Amint Jézus Krisztusban valóságos emberi testet öltött Isten Igéje, úgy öltötte magára a leírt szó és a nyomtatott betű testét a Szentírásban. És amint a testté lett Ige minden hívő számára az élet kenyere az Eukarisztiában, úgy kell a könyvben testet öltött igének is lelki életünk mindennapi kenyerévé lennie. "Üdvösségünk szerzőjét, Krisztust, - írja a Szentatya - az emberek annál tökéletesebben ismerik meg, annál lángolóbban szeretik, példáját annál hűségesebben követik, minél nagyobb odaadással törekednek a Szentírás megismerésére és elmélyedő olvasására. Szent Jeromos szavai szerint ugyanis: Aki a szentírást nem ismeri, Krisztust sem ismeri, pedig ha van valami ezen a világon, ami a bölcs ember támasza, és ami a világ zavarában és megpróbáltatásai közt megőrzi lelke békéjét, az nem más, mint a Szentírás elmélkedő olvasása és beható ismerete."

A Biblia és a világirodalom

Jóllehet az összehasonlító irodalomtörténet helyes perspektívákat adhat és ad az egyes irodalmi alkotások genezisének és szellemiségének feltárásában, mégsem teszi szükségtelenné a kritikai megközelítés más módszeri lehetőségeit sem. Az irodalomkritika szigorú mérlegén világirodalmi értéknek minősülő remekművek egyszínű és egyszintű megközelítése sohasem vezethet teljes sikerre, átfogó eredményre, mivel a legjelentősebb irodalmi alkotások éppen úgy és éppen azért válnak világirodalmi értékekké, mert szerkezetük és eszmevilágúk komplexitása, megformálásuk művészi tökélye által oly módon szállnak alá az ember és világa mélységeibe és onnan olyan tiszta tüzű igazgyöngyöket hoznak felszínre, melyek értékelése és leírása, megismerése és megismertetése többirányú megközelítést igényel, melyek elemzése és érdemi értékelése több módszer együttes alkalmazását kívánja. Mivel az irodalmi remekművek mindig bonyolult struktúrájú és eszmei szempontból többfókuszú alkotások, vizsgálatukban egyetlen kritikai nézőpont alkalmazása leszűkíti és elszürkíti ezeket a remekműveket. Mivel az irodalmi remekművek többfókuszú alkotások, ezért többszintű és többszínű megközelítésük csak olyan összetett módszer segítségével lehetséges, mely sine ira et studio az összes szóba jöhető tudományos diszciplínákat egyidejűleg alkalmazza.

A Bibliát felbecsülhetetlen értékű és szépségű remekművek gyűjteményének is tekinthetjük amelynek az európai irodalomra gyakorolt történeti inspiratív hatása áttekinthetetlenül gazdag és felmérhetetlenül változatos. Ezen a téren még mindig széles kutatási terület vár feltérképezésre. E bonyolult hatásláncolatnak két változata van. Az első változatban maga a Biblia szolgáltatja

a témát, melyet egyes szerzők tehetségük színvonalán feldolgoznak. A második változatban a Biblia inspiratív hatása áll előtérben. Ezt a második változatot egy egészen rendkívüli példa bemutatásával illusztrálhatjuk. Dániel próféta könyve beszéli el Nabukodonozor babilóniai király tragédiájának, trónja elvesztésének és megőrülésének, majd gyógyulásának és megtérésének megrázó történetét (4,25-34). Dániel próféta művészi leírásának és hiteles pszichológiai ábrázolásának inspiratív hatása vezethette Shakespeare-t Hamlet alakjának megformálásában az őrülési jelenet megkomponálására. A Biblia inspiratív hatása alatt álló irodalmi művek közé tartozik a többi között Goethe Faustja, Byron Kainja és nékünk magyaroknak a nagyon fontos Madách: Az ember tragédiája is.

Bibliaolvasó és ismerő magyarok

A Biblia kétségtelenül többfókuszú remekmű, ezért többszintű és többszínű megközelítése érdekében nemcsak a történelem és a szociológia, nemcsak a filozófia és az etika, nemcsak a pszichológia és az esztétika, hanem a teologia segítségét is szükséges igénybe vennünk. A Bibliát nem lehet a teologia segítsége nélkül maradéktalanul megérteni. A hangsúly a maradéktalanul módhatározón van. Miért?

A reformkor eszmevilágának szerves része és alaprétege a fidelizmus, melyet általában csak a XIX-XX. század fordulójának természettudományos világnézete kezd teljes tartalmában naiv és idealista, elavult és túlhaladott jelenségnek tekinteni. Kortörténetileg a fidelizmus nem képvisel visszahúzó, negatív erőt sem a reformkor idején az 1848-as események előkészítésében, sem a Habsburg-ellenes szabadságharc küzdelmei és áldozatai közepette, sem a Bach-korszak rettenetes elnyomását elhordozni képes passzív rezisztencia idején. A reformkor és a szabadságharc középpontjában álló Kossuth Lajos és Széchenyi István hívő keresztyének. Fidelizmusuk nemcsak személyiségük erős bástyája, hanem hű kifejezője mind koruk, mind kortársaik fidelizmusának is. A keresztyén hit e korban nem magánügy. Egészen természetesnek kell tartanunk, hogy a fidelizmus a Bibliát olvasó és ismerő ember eszmevilágának is alapvető része. Ebből a fókuszból árad fény a Biblia egészére és egyes részleteire. Az egészet összefogó rendszertani keretét adó bibliai történet Madách: az Ember tragédiájában a reformkor hívői számára s így a mi számunkra sem volt mítosz, vagyis az emberi szellem vallásos leleményességének legendaszerű költői alkotása. Ez a képlet későbbi vallásfilozófiai konstrukció. Nagyon fontos, hogy a Bibliát ne később keletkezett eszmeiségek jegyében, hanem csakis saját kora történeti valóságában értelmezzük és értékeljük. Természetesen a fidelizmus eszmevilága sem tekinthető a Biblia egyetlen megismerési elvének és egyetlen értékelméleti kategóriájának.

Mire való a teológia?

Hogy a hívő olvasó felfedezhesse a Szentírásban az átfogó krisztológiát, kívánatos, hogy a biblikus tudományok a mainál előbbre haladjanak kutatásukban és vizsgálódásukban a mai egzegetikai módszerekkel. Valójában sok kérdés továbbra is homályos azoknak a szent iratoknak a létrejöttét illetően, amelyek a sugalmazott szerzőktől végül is ránk maradtak. Ezért akik eltekintenek az ilyen jellegű kérdések tanulmányozásától, azok csak felszínes módon közelítenék meg a Szentírást. Helytelenül ítélnék meg úgy, hogy az ő szentírás-olvasásuk "teológiai", és kétes úton indulnának el. A túlságosan leegyszerűsített megoldások semmiképpen nem nyújthatnak biztos alapot a biblikus teológia kutatásaihoz, még akkor sem, ha azok egészen a hitben történnek. A Pápai Biblia Bizottság pl. úgy ítéli meg, hogy a kisebb jelentőségű részletektől eltekintve ezek a kutatások kellőképp előrehaladottak ahhoz, hogy bármely hívő szilárd alapot találjon eredményeikben Jézus Krisztus megismeréséhez

A mózesi óhaj három és fél ezer év óta ható erőterében, mintegy a felfokozott gravitációnak engedelmeskedve mindenfajta egyetemes történet egy csapásra és szükségszerűen személyes történetté alakul át. A személyes történet pedig mindig személyes tanúságtételt kíván meg: tudni kell, hogy mindig van még egy tanú! A világtörténelem égboltozatán felbukkanó "metafizikai árnyék", az Ótestamentumban az Úr epifániáját jelképező aráfel a Könyvből "lépett elő", s az ígéret szerint oda is tér vissza. Ábrahám, Izsák, Jákób történetének hitelességéért is ez a Könyv, a kinyilatkoztatott szó szavatol; a Sinai hegy tövében táborozó százezrek (a tanúk) ezt a tanúságtételt fogadják el hitelesnek - jóllehet Ábrahám és a többi pátriárka akkor már régesrég halott. Az Aggáda, a Midrás, az ókeresztyén kor szerteágazó apokrif irodalma kiszínezett formában tár elénk - Ábrahámmal és a pátriárkákkal kapcsolatban is - olyasmit, amiről a Biblia semmit sem mond; a bibliai elbeszélésekre - a történeti filológia elvárásaihoz mérten - jótékony félhomály borul. S ebben az "Ábrahám-filológia" félhomályában - a kinyilatkoztatott szó és a történeti szkepszis egy pillanatra összetalálkozik, hogy azután rögtön el is váljék, belátva, hogy mindegyikük másról beszél. Elválnak tehát abban a hiszemben, hogy már soha többé nem találkoznak. Azonban ez a meggyőződés nem teljesen igaz. A két szemléletmódnak létezik egy közös előfeltevése: a Bibliában a világtörténelem-gondolat "apokaliptikus távlatokat" nyer, a szkeptikus történettudományt pedig szintén az a titkos remény táplálja, hogy a tudás révén egykor a múlt egészére is fény derül majd. Ha ez megtörténik, megszűnik a bibliai világtörténelem és a pogány múltak (és történetíróik!) különállása, a történeti tények két(sok)értelműsége; a bibliai Gondviselés (pronoia) és a pogány Végzet (heimarmené) immáron ugyanarról beszél.

Dr. Békássy Albert

A Magyarok Világszövetsége és a
Magyar Református Világszövetsége
Krisztus hitének felvétele és a magyar államalapítás
1000. fordulója - a Millennium - alkalmából

A HAZATÉRÉS ESZTENDEJE - 2000

néven nemzeti zarándoklatot hirdetett az anyaország és az utódállamok területére. Ezáltal szervezett formában lehetőséget és keretet kívánnak biztosítani valamennyi, szülőföldjéről elűzött vagy elköltözött magyarnak arra, hogy hazatérjen, otthon maradt testvéreivel találkozzon, szülőhazáját viszontlássa, és az Úr születésének 2000., illetve a magyarság történetének eme kiváltképpen jeles 1000. Esztendejében hitbeli és nemzeti hova-tartozását a haza közösségében megélje, és közösségi emléket állítson "Isten előtt" eltelt ezer esztendőnknek.

Ezúton is továbbítjuk a felhívást híveinknek, egyáltalán minden Északon élő magyarnak. Jöjjetek haza! Vegyetek részt a most soron következő Magyar Reformátusok IV. Világtalálkozóján, a Magyar Millennium kapcsolódó rendezvényein!

A Világtalálkozó központi programjából ajánljuk:

Június 30. 10:00 óra, BUDAPEST, Kálvin téri ref. templom: Ünnepi istentisztelet, Kálvin János szobrának felavatása; **15:00 óra, Ferencvárosi Stadion**: a Világtalálkozó megnyitó ünnepsége.

Július 2. 10:00 óra, BUDAKESZI, Határon Túli Magyarok Emléktemploma: Ünnepi istentisztelet; **16:00 óra. PÁKOZD:** Megemlékezés a '48-as csatatéren, a Doni kápolnánál. **19:00 óra. BUDAPEST, Szabadság-téri "Hazatérés" temploma:** Zászlószentelő istentisztelet.

Július 3. 9:00 óra, RÁCKEVE, Református templom: "Kelet és Nyugat": hazai és külhoni reformátusok találkozója;

Július 4. 10:00 óra BÁCSALMÁS, Városháza díszterme: II. Magyar Református Diaszpóra Világtalálkozó

Július 5. 14:00 óra BUDAPEST, Hősök tere: Ünnepi menet a Hősök terén álló Magyar Millenniumi Emlékműhöz, áhítat, koszorúzás.

Július 6. 14:00 óra, ÓPUSZTASZER: Magyar Nemzeti Történelmi Emlékpark: A Világtalálkozó zárórendezvénye.

Ezeken kívül számos helyi rendezvényre kerül sor Magyarországon és az elcsatolt részeken, a Kárpát-medence egész területén, amelyekről felvilágosítást a református lelkészi hivatalok adnak.

KELLEMES NYARAT, JÓ PIHENÉST, LÉLEKGAZDAGÍTÓ ÉLMÉNYEKET KÍVÁNUNK MINDANNYIUKNAK!

A Millenniumi emlékmű-együttesben a honfoglaló vezérek és a magyar királyok alakját egybefogja és történelemfeletti síkba emeli az angyal tartotta Szent Korona.

A bűn *(Folytatás a 2. oldalról)*

másra magyarázván, efelől is megtéveszthetjük magunkat - egész életünkben vágyunk abba a nyugalomba, biztonságba, abba a megfoghatatlan csodálatos létbe, amiben csak Nála lehet részünk. És Ő bizony vár bennünket. Földi életünk értelme ezért az, hogy a világ elterelő hadműveletei ellenére rátaláljunk a Hozzá vezető útra, és - amennyire csak lehet - másokat is segítsünk ebben. Van, akit gonoszsága, legtöbbünket azonban gyengeségünk visz tévútra. Gőgös ostobaságunknak is áldozataivá válhatunk, ha túlságosan okosaknak tartjuk magunkat, és önkényesen értelmezzük Isten velünk szembeni elvárásait. Például ha esendő voltunk tényéből arra a következtetésre jutnánk, hogy nem is lehetünk nagyon igényesek magunkkal szemben, mert el kell fogadnunk a realitást: lám ilyenek vagyunk. Jézus azt mondta erről: "Legyetek (…) tökéletesek, amint mennyei Atyátok tökéletes." (Mt 5,46) Ezen nem azt kell érteni, hogy olyanokká lehetünk, mint Isten, hanem azt, hogy sohasem nyugodhatunk bele hiányosságainkba: kötelességünk arra törekedni, hogy megvalósítsuk magunkban az abszolútumot, tudván tudva, hogy el nem érhetjük soha. Mert nemcsak az eredmény, hanem a cél és az irányába tett fáradozás is minősít minket.

Napjaink társadalma a bűn fogalmát nem túlságosan kedveli, inkább csak a bűntény és a bűnöző szavakban használja, amikor valamely cselekmény a közt vagy az individuumot károsítja. A közfelfogás jórészt csak azt tartja megítélhetőnek, ami mások ellen irányul, saját személyét illetően mindenki számára az lehet a jó, amit maga annak tart. Parttalan értékbirodalmat építettünk magunknak, amibe szinte minden belefér, közben csodálkozunk a lelki dezorientáltság terjedésének arányai fölött. A rosszul értelmezett szabadság kultusza dühöng a világban, mintha Isten "igájának lerázása" után belső törvényeinktől, saját cselekedeteink reánk gyakorolt hatásától is függetleníteni akarnánk és tudhatnánk magunkat.

A bűnnél is ellenszenvesebb manapság a bűntudat fogalma, mondván, hogy az pszichikai károsodáshoz vezet. Az indokolatlan vagy az eltúlzott bűntudatra valóban semmi szükség. De aki vétkes, igenis legyen csak ennek tudatában. Ne akarjuk a lelkiismeretet pszichológiai magyarázatokkal, valamint a toleranciának az önkárosító aberráns viselkedésmódok elfogadására való kiterjesztésével elaltatni. Az a társadalom, amely különböző magyarázatokkal (gyakran eleve) felmentést ad az elkövetőnek, amely természetesnek nyilvánítja azt, ami nem természetes, bűntelennek azt, aki nem bűntelen, az az emberi méltóság leépítésére tör. Az ilyen társadalom nem megértő, nem megbocsájtó, hanem bűnpártoló.

A bűntudat kollektív elaltatása egy istentelen társadalomban a bűnbánatot igyekszik feleslegessé tenni, amely rendeltetése szerint Isten bocsánatát eszközölné ki számunkra. Ezt persze csak akkor nyerjük el, ha nem csupán mondjuk: *bánom*, hanem érezzük is. A megbocsátott bűn szégyenként tovább él ugyan bennünk, de megérezve Isten irgalmas szeretetét, elmúlik lelkünkről az addig nyomasztó teher.

Ne hagyjuk magunkat megcsalni se a világ, se a világhoz fűződő vágyaink által, amelyek el akarják téríteni a figyelmünket arról a tényről, hogy nem érettük vagyunk. Ha ez sikerül nekik, életünket csak elkótyavetyéljük. Maradjunk hát hűek emberi méltóságunkhoz, melynek igazi gazdagsága Istenhez tartozásunkból származik. Kérjük az Ő segítségét, hogy gyengeségeink és megkísértéseink ellenére meg tudjunk maradni az Úton. Hogy fáradhatatlanul működő alapvető törekvésünket fejezzék ki a csodaszép zsoltárnak az ítélő Krisztushoz intézett utolsó sorai: "Majd ha kegyelmesen Nézed az életem: Állhassak csendesen. Hinni taníts!"

új Kéve

ISSN 1400-8998

A Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösség lapja – Az Északon élő magyarok ökumenikus fóruma
(Ungerska Protestantiska Samfundets tidning – Ungrarnas ekumeniska forum i Norden)

Megjelenik kéthavonta – évi 6 szám*
(Utkommer varannan månad – 6 nr per år)

Årgång VIII. évfolyam
Nummer 2. szám
Juni 2000 június

Felelős kiadó (Ansvarig utgivare)
Jordáky Béla

Szerkesztő (Redaktör)
Molnár-Veress Pál

A szerkesztő munkatársai (Medarbetare)
Tóth Károly Antal, Pittner János

Szerkesztőség (Redaktion)
Granövägen 126
S-151 64 Södertälje /Stockholm/
Telefon/Fax: +46-(0)8 - 550 160 66

Drótposta-cím (E-mail adress):
keve@mbox301.swipnet.se

Nyomda (Tryckeri)
Ekonomi-Print AB
114 85 Stockholm – Storgatan 19
Telefon/Fax: +46-(0)8 - 783 81 24/ 667 98 18
Felelős vezető (Chef)
Jan Larssen

Példányszám (Upplaga)
2 300

Fenntartó és támogató tagjaink a lapot térítésmentesen kapják. (Kyrkoavgiftsbetalarna får tidningen gratis.)

Adományt a lapkiadás céljára köszönettel fogadunk az alábbi számlaszámra (Gåvor till utgivning emottages med tacksamhet på följande postgironummer)

Ungerska Protestantiska Samfundet
Postgiro 602047-3

** Az Egyháztanács 1999 májusi döntése értelmében - anyagi megfontolásból - lapunknak 2000-ben is csak négy száma jelenik meg.*

SZOLGÁLATUNK ÁLTAL ELÉRT SVÉDORSZÁGON KÍVÜLI GYÜLEKEZETEK FELÜGYELŐI

ÉSZTORSZÁG - Tallinn
ASSZONYI ISTVÁN
EE-0034 TALLINN Siili 21-56
Tel: +372–252 75 86

FINNORSZÁG - Helsinki
TANÍTÓ BÉLA
SF-33210 TAMPERE Satakunnankatu 19-21 A 7
Tel: +358–321 254 83

*NORVÉGIA - Oslo**
HORVÁTI GYÖRGY
N-1353 BAERUMS VERK Nedre Toppenhaug 9
Tel: +47–675 621 05

**** A szolgálatot alkalmanként hívott lelkész végzi.***

új Kéve

POSTTIDNING B

UNGERSKA PROTESTANTISKA SAMFUNDET
Granövägen 126, S- 151 64 SÖDERTÄLJE

Wass Albert: ÜZENET HAZA (Folytatás a címlapról)

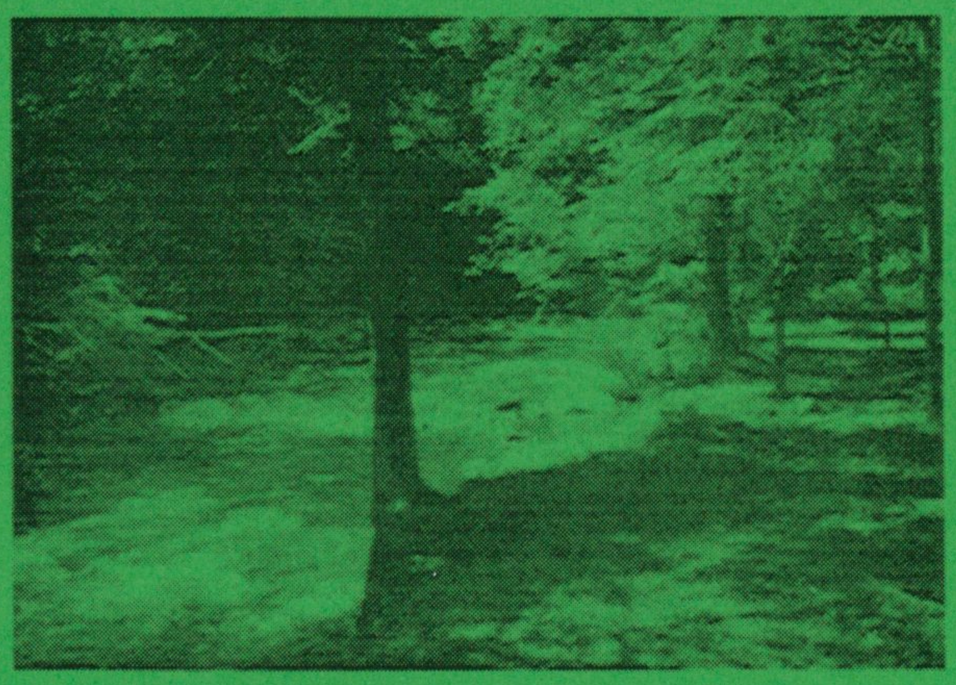
Üzenem az erdőnek: ne féljen,
ha csattog is a baltások hada.
Mert erősebb a baltánál a fa
s a vérző csonkból virradó tavaszra
új erdő sarjad győzedelmesen.
S még mindig lesznek fák, mikor a rozsda
a gyilkos vasat rég felfalta már
s a sújtó kéz is szent jóvátétellel
hasznos anyaggá vált a föld alatt...
A víz szalad, a kő marad,
a kő marad.

Üzenem a háznak, mely fölnevelt:
ha egyenlővé teszik is a földdel,
nemzedékek őrváltásain
jönnek majd újra boldog építők
és kiássák a fundamentumot
s az erkölcs ősi, hófehér kövére
emelnek falat, tetőt, templomot.
Jön ezer új Kőmíves Kelemen,
ki nem hamuval és nem embervérrel
köti meg a békesség falát,
de szenteltvízzel és búzakenyérrel
és épít régi kőből új házát.
Üzenem a háznak, mely fölnevelt:
a fundamentom Istentől való
és Istentől való az akarat,
mely újra építi a falakat.
A víz szalad, de a kő marad,
a kő marad.

És üzenem a volt barátaimnak,
kik megtagadják ma a nevemet:
ha fordul egyet újra a kerék,
én akkor is a barátjok leszek
és nem lesz bosszú, gyűlölet, harag.
Kezet nyújtunk egymásnak és megyünk
és leszünk Egy Cél és Egy Akarat:
a víz szalad, de a kő marad,
a kő marad.

És üzenem mindenkinek,
testvérnek, rokonnak, idegennek,
gonosznak, jónak, hűségesnek és alávalónak,
annak, akit a fájás űz és annak,
kinek kezéhez vércseppek tapadnak:
vigyázzatok és imádkozzatok!
Valahol fönt a magos ég alatt
mozdulnak már lassan a csillagok
s a víz szalad és csak a kő marad,
a kő marad.

Maradnak az igazak és a jók.
A tiszták és a békességesek.
Erdők, hegyek, tanok és emberek.
Jól gondolja meg, ki mit cselekszik!
Likasszák már az égben fönt a rostát
s a csillagok tengelyét olajozzák
szorgalmas angyalok.
És lészen csillagfordulás megint
és miként hirdeti a Biblia:
megméretik az embernek fia
s ki mint vetett, azonképpen arat.
Mert elfut a víz, és csak a kő marad,
de a kő marad.

Ilva-patak. A címlapon: Kelemeni-havasok
(Molnár-Veress Pál felvételei, 1975)